

LINDBERGS MELLANPOJK OCH BRUKET MELLAN SJÖARNA

AV OCH MED BÖRJE LINDBERG

FÖRORD

Den här berättelsen om min uppväxt på 50 och 60-talet i Hasselfors är en reviderad version av en berättelse som jag tillägnat mina barn och barnbarn. Den här versionen vill jag tillägna Hasselfors byalag. Detta för att jag deltog i ett konstprojekt i Hasselfors under vintern 2020 och den här versionen av min berättelse fanns med som en skriftlig berättelse bland många muntliga berättelser som ska utgöra grunden för ett konstverk placerat på Nygatans gamla fotbollsplan.

Syftet med berättelsen är också att kommande generationer kan få lite kunskap om hur det var att växa upp i ett litet brukssamhälle på 50 och 60-talet där regler och framtid var givna allt efter klasstillhörighet och social status.

Jag har återgett min uppväxt så som jag uppfattade den. Inte utifrån fakta. Berättelsen bygger helt och hållet på hur jag själv uppfattade människorna och de händelser som är beskrivna i texten. Mina föräldrar, främst min pappa, var livlig berättare om vad som hänt mig och min släkt innan och efter jag kom till världen. Jag lyssnade på deras berättelser och lite av deras berättelser har jag låtit gå vidare i den här skriften. Vad som är sant eller falskt låter jag läsaren bedöma.

Börje Lindberg
Kvarngården Hasselfors februari 2020.

Alla rättigheter till denna skrift tillhör författaren Börje Lindberg. Innehållet får inte mångfaldigas eller kopieras utan tillstånd. Synpunkter eller frågor om innehållet kan mailas till borje@luvab.se

HASSELFORS BRUK

Hasselfors var ett utpräglat brukssamhälle med disponenten högst upp i hierarkin. Disponent Bo Risberg bodde på Bålby Herrgård med utsikt över sjön Teen. Om han såg bra, och det gjorde han, så såg han på andra sidan sjön sågverket, sockenkyrkan och det lilla samhället, som hade två milslånga tillfartsvägar. Den ena vägen slingrade sig söderut genom mörka granskogar tills den äntligen mynnade ut till riksvägen mellan Laxå och Vretstorp. Den andra vägen ledde norrut och följde Teens stränder. Den var inte lika milslång men ändå dryg att färdas då den var full av hålor och hjulspår, särskilt efter vinterns timmertransporter som gått hårt åt den sköra grusbeläggningen. Förutom två mindre skogsvägar var norra och södra vägen den enda möjligheten att ta sig till och från Hasselfors. Jo, det gick ju att åka tåg förstås, men Hasselfors var, om man jämför med många andra små brukssamhällen vid den tiden, rätt så isolerat från influenser utifrån.

Disponenten hade ärvt sin titel efter sin far, Verner, som också varit disponent på Hasselfors Bruk sedan början av sekelskiftet. Det berättas att långt in på fyrtioalet så var det disponenten som skipade rättvisa mellan brukssamhällets innevånare. Vilhelm, en hästkörare av rang, sov i farstun för han ville ha nära till hästen och komma upp tidigt på morgonen för att hinna göra ett riktigt bra dagsverke. En dag knallade han upp till disponent Verner Risberg och anförde besvär över att hans unga vackra hustru tillbringade en del nätter hos olika karlar av tjänstemannarang. Han sporde disponenten om det verkligen skulle få gå till på detta viset. Disponenten lär då ha svarat att ”så är det bland fint folk”. Vilhelm hade då låtit sig nöja med det och inte försökt att hålla sin unga vackra Viktoria hemmavid på nätterna.

Disponenten bodde alltså på Bålby Herrgård. De övriga tjänstemannabostäderna låg på ett område tvärs över Teen räknat från herrgården. På området som kallades ”Bruket” bodde sågverksfaktor Bergkvist, kamrer Nilsson, Ekonomichef Lindeberg, jägare Quist och flera andra höga herrar med sina familjer. Deras hus, som de hyrde av bruket till förmånlig hyra, var alla vackert belägna ned mot sjön Teen och badlandet där. Lite längre upp mot sågverket bodde bruksarbetarna, de som inte hade byggt sig ett egnahem under egnahemsrörelsens blomstringsperiod kunde här hyra en två eller tre rums arbetarbostad som var tämligen nyrenoverad med varmt och kallt vatten, fjärrvärme och vattenklosett. Bruket var rädd om de arbetare som sålde sin arbetskraft. Det var väl till stor del Disponentens förtjänst. Han hade, vad jag kan förstå, utöver sin förmåga att kunna sköta ett gammalt bruk också ett socialt patos. Han var väl också lite modern i sitt tänkande om att nöjda arbetare gör ett bra arbete. Egnahemmen hade arbetarna fått bygga på tomter bortanför sågverket ned mot sjön Toften som också blev en naturlig gräns till vildmarken och torparlivet. Det var oftast hus på 80 – 100 kvadratmeter med ett extra kök på övervåningen som nog var avsett för arbetarnas föräldrar. De bodde ibland på undantag i en liten del av huset. Eller så kunde man hyra ut en lägenhet när barnen var utflugna. Mellan villorna och Bruket låg kyrkan, skolan och ordenshuset med logen Svea. Alla arbetarna hade nära till sågverket. Jägmästare Ekström bodde i en tiorumsvilla vid Brukets stora lantgård Träntorp. På Träntorp fanns en bland Sveriges finaste mjölkdjursbesättningar, och avelstjuren ”Hasselfors - Hero” hade vunnit många fina priser på diverse utställningar. Det fanns två livsmedelsaffärer i den lilla byn ända fram till i slutet av sextioalet. Konsum och Lundbergs ICA. Sextiosju upphörde Torsten Lundberg med att driva sin ICA-affär, han försörjde sig i stället som konfrencier på olika tillställningar i Mellansverige under artistnamnet ”Trivsel-Torsten”. Det lönade sig inte med två affärer i det lilla samhället. Eller som någon förståsiggpåare sa: ” Det är för många konsumenter i Hasselfors”. Konsum var nu den enda affären i byn.

Torparna, det vill säga min och ett tjugotal andra familjer bodde utslängda i små torpstugor runt Hasselfors brukssamhälle oftast med en till två kilometers avstånd till varandra. Ofta låg torpen naturskönt belägna vid sjön Toften eller Teen. Till torpen hörde vanligtvis fem till tio tunnland åker där torparna odlade sin potatis, lite brödsäd och lät djuren beta om somrarna. Torparna tog även höet till vinterfoder åt djuren på de små åkerlapparna. Arrendet för torpställena var ofta lågt tilltaget och bruket reparerade och rustade sina torp med en viss regelbundenhet. I gengäld fick de torpare som bodde på körartorp hålla sig med häst så att de kunde köra ut timmer och massaved på vintern. De som bodde på huggartorp fick i stället hålla sig med motorsåg, oftast av fabrikkatet Husqvarna, ett par tre yxor, barkspade och ett väldigt glatt humör för att kunna avverka den skog som körarna skulle köra ut till timmervägen för att sedan bli forslad till sågverket av brukets stora Bolinder Munktell-traktorer.

Trots idyllen och den fagra naturen var Hasselfors ett mycket utpräglat bruks och klassamhälle där förtrycket började med disponenten och gick nedåt i hierarkin på ett mycket utstuderat och subtilt sätt. De som var utsatta för förtryck förtryckte i sin tur nedåt och de som stod längst ned på skalan hade hela tyngden av förtryck över sig. Men så skulle det vara, och ingen la märke till förtrycket. Pennalismen och mobbingen levde sitt eget liv och den som inte fogade in sig i den rådande ordningen fick bittert ångra sina snedsteg. Det tog mig drygt tjugo år att få kraft att göra något annat av mitt liv än att vara en innevånare i Hasselfors brukssamhälle. Det är om dessa dryga tjugo år och min kamp för att få göra något och vara någon som jag själv ville göra och vara som denna berättelse delvis handlar om.

MIN UPPVÄXTFAMILJ

Mamma var den som höll ordning på hela familjen. Ja, på allt och alla, speciellt på sin arbetsamme make. För duktig på att arbeta det var han, min gode far, fast sämre på att hålla ordning på saker och ting. Mamma fick kanske ta den tråkigaste rollen, men det var den rollen som blev över till henne. Hon höll ordning på betalningar av räkningar, vilken mat som skulle inhandlas hos Torstens ICA-affär, Ungarnas läxor, (Fast det var hon inte så särskilt noga med). Hon höll ordning på när korna skulle betäckas och när de skulle kalva, när det var sagt att alla grejer som pappa lånat skulle lämnas tillbaka, med mera med mera. Gud vad hon höll ordning på allt. Däremot kunde hon inte mjölka en ko, men hon lärde sig med tiden, hon kunde dock aldrig lära sig att stå ut med att aldrig få ordentligt med matpengar. Pappa var duktig på att arbeta, både i skogen som skogsarbetare och med alla sysslor hemma på torpet. Så åkte han skidor på vintern och spelade fotboll på sommaren. Han var en tid lagledare för Hasselfors A-lag. Han lekte ofta med sina ungar, men mest handlade det om att spela fotboll bakom källarkullen och lära ut den rätta tekniken för terränglöpning och skidåkning. Han tjänade mycket för att vara en torpare, men han kunde inte lära sig att förvalta de pengar han tjänade. De sista fem åren av hans liv kom han med mammas hjälp tillrätta med en ständigt dålig ekonomi, men det var så dags då.

Pappa var utåtriktad och hade kvinnotycke. Det sa i alla fall mamma. Han kunde tala med alla människor, hög som låg. Han värderade inte människor efter deras inkomst. Han struntade totalt i om personen i fråga var disponent eller torpare. Det tycker jag var en bra sida hos honom. Han trodde inte på någon gud, men däremot trodde han på att naturen hade övernaturliga krafter, lite av samma religion som samerna kan man säga. En gång när jag var i tonåren och vi satt på en stubbe i skogen med varsin kaffemugg i händerna frågade jag honom vad han egentligen tyckte om livet.

- Jo du Börje. Det är härligt att leva, även om det är svårt ibland.
- Men blir du aldrig rädd för att du skall bli sjuk eller att nån annan av oss ska bli det?
- Ja, det vet jag inte. Man kan ju aldrig veta vad som kan hända.
- Men vi har ju inte så mycket pengar. Tycker du inte det är jobbigt.
- Vi har ju så att vi klarar oss. Var och en får väl leva efter hur mycket man har.
- Men tänk om du skulle skada dig med motorsågen. Då kan ju inte du tjäna några pengar. Hur ska vi få mat då.
- Då får vi väl slakta en gris. Du förstår Börje att ju mer man oroar sig ju mindre kan man arbeta. Jag tror, förstår du, att livet är en kamp för varje människa. Alla måste få ta sin egen kamp och när man kan hjälpa någon då gör man det och när man själv behöver hjälp då får man det. Jag tycker det är roligt att följa mina barn genom livet och stötta dem när de behöver.
- Jaha, det blir väl bra. Du är allt jäkligt bra du pappa.

Jag fick en nöjd blick tillbaka och jag gick med snabba steg och fortsatte med att barka massaved med en ökande frenesi. Jag hade liksom fått mer kraft och glädje efter samtalsstunden med pappa.

Mamma hade varit med i Frälsningsarmén som ung flicka och var väl lite halvljummen vad gällde kristenheten, men det var ingen stor fara för det. Hon drack aldrig alkohol, högst i så fall en alkoholfri cider. Farsan drack heller ingen alkohol som jag kommer ihåg under mina första femton levnadsår. Däremot så berättade mamma för mig om hur pappa under den tiden när vi bodde i Lindesberg ofta söp hejdlöst. Mamma fick många gånger sköta gården för att pappa satt på Kullans Kafé i Lindesberg och drack öl ihop med andra öl-drickare. Vad jag har förstått så slutade pappa dricka när han gjorde konkurs 1956.

Mina föräldrar var ju väldigt olika till sin personlighet, men efter konkursen höll de ihop och genom hårt arbete lyckades de skapa sig en hygglig tillvaro för sig och sina barn. Hela familjen Lindberg höll ihop på ett konstruktivt sätt. Blev någon av oss barn retat i skolan eller illa behandlad så engagerade sig hela familjen i saken och det var ingen utomstående som kunde sätta sig på någon av oss. Däremot brakade Britta och Georg ibland ihop i ett riktigt praktgräl. Och då brakade det löst ordentligt. För mamma fick ta i ordentligt för att pappa skulle lyssna. Han var en dålig lyssnare och ofta sa han ja men menade nej. Men när Britta var arg så tordes inte Georg annat än att hålla med. Det var under åren många köksstolar som blev till kaffeved under mamma Brittans vredesutbrott. Men de gav värme de med. I dubbel bemärkelse. Det fanns ju också många stunder av lycka i familjen Lindbergs liv. Ofta på lördagskvällarna så spelade vi och sjöng tillsammans hela familjen, vi åkte på utflykter i pappas gamla bilar. Lantbruksauktioner där Per-Olov i Värhulta var auktionist besökte vi ofta. Ibland köpte vi någon ko som efter ett par dagar kom hem till Tärnsjötorp åkandes i en djurtransportbil. Hela familjen samlades då på ladugårdsbacken för att beskåda den nya kon och pappa brukade då få mycket beröm för sitt inköp. Under min uppväxt var det en salig blandning av sorg, ilska och lycka, men det är väl så livet är.

Pappa, mamma och jag under lönnen i Tärnsjötorp.

Jag stod nog min mamma närmast. Bo och Björn var pappas påläggskalvar när det gällde idrott som fotboll och skidor. De var också de förstfödda pojkarna och pappa var mäkta stolt över dem och skröt mycket om hur de körde häst och traktor. Hur de som mycket unga kunde sela en häst eller klättra upp på hästen i spiltan och sedan rida ut över fälten var en noga berättad historia vid släktbesök där pappa ofta var medelpunkten vid kaffebordet. Pappa var duktig på att berätta historier om både det ena och det andra. För det mesta så överdrev han sanningen med flera kubikmeter. Men vad gjorde väl det? Han blev ju på så sätt en populär underhållare på alla kalas som familjen Lindberg deltog i, och det tyckte vi ungar, och alla andra med för den delen, var bara roligt.

När jag föddes hade mamma önskat sig en flicka. Jag fick bli mammas lilla piga. Inte så att hon klädde mig i flickkläder, men hon skrämde mig gärna för allt som hon själv var rädd för. Hästar, kor och lodjur som hon trodde fanns i skogen på den två kilometer långa vägen till skolan inne i Hasselfors.

- Det vet du Börje, sa mamma med ångest i rösten. Det vet du, att blir du anfallen av ett lodjur så stoppar du ned handen i halsen på lodjuret så kvävs han.

- Ja men mamma, pappa säger att det inte finns några lodjur här. Han har i alla fall inte sett något. Och han som är i skogen hela dagarna.
- Det vet inte han. Far din vet inte allt. Nu gör du som jag säger.
- Jaa, om jag får se ett nån gång.

Även om jag aldrig fick se ett Lodjur så var jag väldigt mörkrädd där jag traskade fram, ofta i mörkret, med en skolväska över axeln. I andra klass fick jag en cykel med lyse på. Jag kan än i dag känna känslan när jag cyklade in i den mörka skogen bort från Hasselfors trygga gatubelysning. Jag hade två kilometer att cykla genom mörk skog som min fantasi fyllt med de ruskigaste spöken, svarta damer, älgar och annat otyg. Jag tog sats, fyllde mina lungor och avverkade de två kilometrarna på rekordtid för en åttaåring. Det är ju konstigt att jag ändå kom att stå min mamma närmast. Jag tror att hon behövde mig. Hon såg hur Bo och Björn kom att knyta an till pappa och på så sätt försvinna ut. Hennes lille Börje skulle inte försvinna, han skulle bli hos mamma. Det kanske var så att mamma själv gick med ständig skräck för allt det hon skrämde mig för. Jag vet inte, men jag fick i alla fall en väldigt bra grundkondition av allt cyklande genom mörka skogen och den konditionen har jag haft bra nytta av genom livet.

Mamma kunde bli väldigt arg på mig. För det mesta var hon snäll och trygg. Men det var så att jag var väldigt bra på att tjata mig till det jag ville göra. Om jag hade fått något i huvudet, en idé om något som jag visste att jag inte skulle få göra för mamma så brukade jag sondera terrängen för projektets genomförande genom att kolla med mamma först. Pappa han sa ja och amen till det mesta. Han gick ofta i egna tankar och lovade runt men höll tunt. Det visste alla vi barn. För det mesta hade han glömt vad vi frågat om och när vi skulle genomföra något som han lovat och så hann mamma före och stoppade det hela.

- Georg, har du lovat Börje att använda vedboden till mopedverkstad?
- Vadå, eller va säger du? Jaa, nej. Vad tycker du?
- Tänk om jag någonsin kunde lita på dig. Har du lovat Börje eller har du inte?
- Nej, nej det har jag nog inte.

Så där kunde ett praktgräl börja hemma hos oss. Så det var lika bra att fråga mamma direkt. Ofta så började jag min framställan genom att berätta om någon kompis som hade gjort det jag ville göra. Jag kunde berätta både länge och väl.

Mamma lyssnade och kommenterade:

- Ja, det säger jag bara att det får du aldrig göra. Sa hon mycket bestämt.
- Nej, det vet du väl att jag inte skulle. Sa jag väldigt taktiskt. För som en duktig taktiker lärde jag mig tidigt att ville man få göra något som mamma inte ville så gällde det att vara taktisk.

Som den gången när jag ville ta med mig min kompis Bengt ut i min eka och ro till Boön och tälta en natt så var mammas och min konversation ungefär så här:

- Klas och Kenneth har tältat på Boön. Kenneths pappa körde ut dom i sin nya båt. Men vi har ju ingen båt, så jag kan ju aldrig få göra nåt sånt.
- Du har ju din eka, det räcker väl. Och förresten är det för farligt att släppa iväg två så unga pojkar ut på sjön alldeles ensamma. Inte skulle väl du vilja ro ut sådär långt ut på sjön? Och övernatta i tält.

- Jo, men dom har ju motor och allt, och en väldigt fin båt. Jag förstår ju att du skulle vara orolig och så, men visst skulle det vara häftigt.
- Jo, jo, man kan väl inte få allt här i världen, och man vet aldrig vad som skulle kunna hända därute på ön, eller hur?
- Nej, det vet jag ju.
- Och du min Börje skulle aldrig få åka ut sådär, själv i en eka.
- Nej, det förstår jag ju, och vi har ju ingen båt med motor heller, vi har ju bara en eka. Vi talar inte mer om det nu.

Så knallade jag ut i vedbon efter en korg ved, la på några extra vedklabbar och kom pustande in i köket.

- Vi får nog ringa till Ved-Einar efter ett nytt lass snart. Sa jag väldigt trött och pustade förskräckligt och höll mig för bröstet.
- Är det så dåligt med ved.
- Ja, om jag tar in tre korgar i morron så är jag snart framme vid näst sista raden.
- Du är duktig du Börje. Skulle du vilja ro ut till Boön med Bengt, fortsatte mamma lite urskuldande.
- Jo det är klart. Får jag det?
- Nej, det har jag inte sagt. Det är för farligt. Jag måste prata med pappa först. Jag ska prata med honom ikväll när han mjölkat.

På kvällen när jag gått och lagt mig hörde jag genom golvet hur de pratade både länge och väl. Till slut somnade jag väl för jag vaknade av att mamma ropade till frukost och att det var bäst att jag skyndade mig om jag inte skulle komma för sent till skolan. När jag kom ner till mjölkchokladen och limpmackan med prickig korv sa mamma:

- Vill du verkligen övernatta på den där hemska ön tillsammans med Bengt?
- Får jag det?
- Ja, om Bengt får för Britta och Gunnar.

Nu hoppades hon nog att Bengts föräldrar skulle stoppa det hela. Men det gjorde de inte, så vi rodde ut till Boön och hade inte alls så roligt som vi från början hade trott. Men jag fick min vilja igenom.

Kärleksmöte i parken

Många gånger under mitt vuxna liv, och särskilt efter sedan jag själv fick en hustru och tre barn, så har jag undrat över hur min mamma och pappas relation såg ut. Vad det var som gjorde att de blev kära i varandra och höll ihop livet ut, så länge det nu varade, livet alltså. Mamma träffade pappa på en dans i Hallsbergs Folkets park 1936. Mamma var då sexton år, smal om midjan som en vidja och med sitt långa ljusa hår hängandes utslaget över ryggen kan jag tänka mig att hon var som en midsommarnattsdröm för många pojkar. Pappa hade nyss fyllt tjuogoett. När jag var tretton år berättade hon för mig om pappas och hennes första kärleksmöte i parken..

- Du förstår Börje, din pappa var så snygg, lång och smal och med mörkt fint hår liknade han en grekisk gud där han stod i månljuset. Jag stod och tittade på honom i smyg. Han stod på andra sidan dansbanan. Jag försökte fånga hans blick, men plötsligt var han borta.

Nej, jag måste springa och leta upp honom. Jag var ju så kär. Men så, utan att jag visste ordet av så kände jag en arm om min midja och hörde hans mörka röst som frågade om han fick lov till en dans. Å, vad han kunde dansa, vi dansade hela kvällen. Efter den dagen har vi hållit ihop. Visst är han hopplös ibland, din pappa, men jag tycker väldigt mycket om honom.

Britta hade blivit varnad av sin mamma Hildur för mörka pojkar.

”Mörka pojkar är farliga pojkar” lär min mormor ha sagt till min mamma.

Vad jag vet så var de flesta pojkar och män på mormors sida svartmuskiga män, och det var kanske därför hon sa så, de kanske inte hade varit så trevliga. I vilket fall så drog väl pappas och mammas släkt aldrig riktigt jämt. Farmor och farfar tyckte nog om mamma, men hon var ju ingen riktig bondhustru, och det skulle man vara för att duga på riktigt. Mammans familj tålde aldrig pappa heller. Dom tyckte att han var en stor slarver. Och det var han ibland. Men han var min pappa, och det räckte för mig. Fast vad jag hört så här i efterhand så hade släkterna riktigt roligt tillsammans, i alla fall när det var slätkalas och andra fester. Det kanske var min mammas känsla av att aldrig duga på riktigt som gjorde att jag fick en negativ uppfattning om mina släktingars syn på varandra.

Mamma levde ju inte sitt liv som hon egentligen skulle vilja. Hon hade nog passat bättre i en egnahemsvilla i stan än i köket på ett torpställe i mörkaste skogen. Detta gjorde nog sitt till att hennes självförtroende brast ibland.

Jag råkade ofta höra på när mamma och pappa diskuterade eller trätte om våra släktingars göranden och förehavanden. Jag tror som sagt att mamma hade lite dåligt självförtroende i vissa bitar och att detta bidrog till att hon kände att hon inte dög inför släkten.

Det ryktades om att mormor var oäkting. Så här hade det gått till. Mormors mor, Lotta, tjänade piga på en Herrgård i Västergötland i unga år. Där blev hon kär i trädgårdsdrängen Edvin. De fick träffas i smyg och höll väl på med det i några år. Lotta blev med barn. När Greve Klingspor, ägaren av Herrgården, fick höra om Lottas olycka ordnade han så att Lotta fick ta tåget upp till Stockholm. Där fick hon betald helpension på det bästa privata barnbördshuset. Så föddes mormor. När Lotta kom tillbaka med sin lilla Hildur ordnade Greven med ett riktigt bröllop för Edvin och Lotta. Han köpte dem även ett litet torpställe med en bit mark till och dessutom fick de 250 riksdaler i hemgift. Lotta och Edvin fick så småningom sju ungar på det lilla torpet

Grevens välvilja att hjälpa Lotta när hon kommit i olycka bidrog väl till att ryktena om Grevens vänsterprassel med Lotta. Och det var kanske så, ingen nu levande vet, om Edvin oförtjänt fick ta på sig faderskapet för lilla Hildur. Men han hade väl inte så mycket att förlora på det. Han fick sin Lotta, ett torpställe med lite mark och så småningom sju välskapta barn

Om man ska tro på vad pappas syskon ansåg om deras egna stamtavla så var den mycket finare än mamma Brittias. På pappas sida fanns bara renodlade Valloner, allihop. Farmor Hedvig hade till och med kungligt blod i sina ådror. Oskar II hade roat sig med någon piga någonstans mellan Udenäs och Tived och resultatet blev Hedvig Karolina. Det ni, det är kungligt så det förslår. Så var hon en oäkting också och som sådan växte hon upp. Så gick i alla fall ryktena när jag var liten och som ung pojke var det inte lätt att sortera allt i sanning eller sagokorgen. I alla fall så berättade min pappa Georg att hans pappa Gerhard såg farmor Hedvig på håll en gång när seklet var ungt. Gerhard blev blixtförälskad och skrev långa glödande kärleksbrev till Hedvig som han aldrig hade träffat eller pratat med, bara sett på håll. Så småningom träffades de och gifte sig och fick fem barn, Vivan, Georg, Gullan, Greta, och så lilla Göta. Tänk, fyra flickor och en pojke. Britta och Georg fick fyra pojkar och en flicka.

Tänk så olika det kan bli. Och tänk så olika bakgrund de hade. Hur kunde de hålla ihop hela livet? Ja, de var väl kära i varann. Det räcker faktiskt väldigt långt ibland. Så det så. Det kanske är positivt med några oäktingar i släkten också. Det ökar nog lyckan och kärleken. Ja, jag tänker ju på ryktena om min mormor och farmor.

Nedan en bild på fyra generationer. Ståendes från vänster min bror Bo, min pappa Georg och sittandes från vänster min farmor Hedvig med Bo och Ingers dotter i famnen och min farfar Gerhard.

LIVET SOM TORPARUNGE

Skolan

Här en bild när jag gick i andra klass.

Hasselfors Kyrkskola var ett kapitel för sig. En stor grå trevåningsbyggnad med två klassrum på bottenvåningen där en 1 – 2:a och en 3 – 4:a hade var sin fröken. På andra våningen huserade magister Rune Eriksson med en 5 – 6:a. Under mitt första skolår fanns slöjdsalen i ordenshuset femtio meter från skolan. Under mitt andra skolår fick vi skolbespising och den förlades då i Ordenshuset och slöjdsalen flyttade in på baksidan av skolan i en tom lärarbostad. 3 – 4:ans lärare, fröken Odhelius bodde i en villa tillsammans med man och barn. 1 – 2:ans fröken Viklund och 5 – 6:ans magister bodde i varsin lägenhet i skolan. Båda var ensamstående och därför försökte skolans ungar para ihop dem med jämna mellanrum. Det lyckades dock aldrig, och magister Eriksson fick så småningom tag i en lärarinna från grannsocknen, blev lyckligt gift och far. Skolans dass låg femtio meter bakom skolan och gränsade till brukets hyvleri. Bakom utedasset fanns en stor lövhög där vi ungar letade mask när vi skulle ut och fiska.

Alla barn gick två år i samma klass. Årets ettor fick väl lära sig att läsa och räkna någotsånär, och när de väl lärt sig detta läste hela 1 – 2:an samma kurs. Så var det ända upp till sjätte klass. 1961 fick dock sexorna lära sig engelska så då började magistern dela på klassen. Hasselfors kyrkskola levde verkligen upp till benämningen ”kyrkskola”. Skolreformen slog aldrig igenom i Hasselfors, i alla fall inte under den tid som jag och mina syskon fick undervisning där. I början av terminen kom alltid prästen på besök och välsignade oss ungar. Jag förstod aldrig innebörden av orden som han rabblade, men det har ju trots allt gått bra för

mig, så lite nytta kanske prästen gjorde. De två första åren hette prästen "Herr Melin". Han blev sedan utbytt mot "kommunisten Karlsson". Den förstnämnde var sträng, den sistnämnde snäll. Han tyckte att jag var ett helgon. Det sa han i alla fall till min mamma under tiden som jag gick och konfirmerade mig. Jag var nog ett helgon om man jämför med mina läskamrater, kanske inte så heligt helgon, mera åt det skenheliga hållet skulle man nog kunna säga.

Här en bild från konfirmerationsdagen. Ståendes från vänster är det Klas Eriksson, Iréne Andersson och så jag. Sittandes från vänster är det Kristina Ålberg, Ann-Britt Pettersson, Komminister CG Persson, Marianne Holm och Marita Andersson.

Innan jag började skolan hade jag inga kompisar, inte som jag kommer ihåg i alla fall. När jag började första klass var vi tre killar och sex tjejer i klassen. Killgruppen bestod av Klas, Gunnar och jag. Tjejgruppen bestod av Susanne, dotter till disponenten på bruket. Marianne som bodde i Falltorp. Hon fick åka skolskjuts till skolan, det fick inte jag. Marita och Gullvi bodde båda i en liten by som hette Porla Station och var belägen åtta kilometer söderut från Hasselfors och Irene bodde alldeles i utkanten av samhället. Alla tjejer utom Susanne kom från arbetarhem och så var det ju även i killgruppen förutom Gunnar vars pappa var kamrer. När Susanne hade slutat så var vi tre killar och fem tjejer i klassen. Den klassen utgjorde mina första lekkamrater. Fast det första skolåret var det inte så värst mycket bevänt med kompisar på fritiden. Jag knallade för det mesta hem ensam efter skolan. Jag hade inte kommit in i gänget så att säga. Det tog ytterligare ett år, tills Bengt i Sandvik och Janne och Lasse i Porla började första klass.

Nedan ett skolkort på 3-4 klass.

3-4 klass. Övre raden från vänster: Curt Blomgren, Susanne Risberg, Gullvi Fägersten, Marianne ? Irene Andersson Marita Andersson, Gunnel Sjödin och Marianne Andersson i Falltorp,

Tre killar på mellanraden: Klas Eriksson, Jag, Karl-Gunnar Andersson.

Främre Raden: Lars Forsberg, Tore Andersson, Gunnar Nilsson, Jan-Olof Karlsson, Anders Persson (Anders i Stensmossen), Jan Öster och sist Bengt Johansson (Min första bästa kompis). Vår lärare Fröken Odhelius ståendes längst till vänster.

Bengt bodde på ett körartorp nere vi sjön Toften. För att komma till Bengt var jag tvungen att cykla grusvägen ca femhundra meter mot Falltorp. Sedan följa en mörk stig genom skogen för att så småningom komma ut på grusvägen som gick mellan Hasselfors och riksvägen. Det var en lång, otäck och skrämmande väg till Bengt. Ändå så blev han min bästis under många år framöver. Janne och Lasse bodde i Porla, en gammal brunnsort med fina stora byggnader och mindre hus som använts som sommarhus till aristokratin på den tiden som det var modernt att dricka brunn. Vi fyra, Bengt, Janne, Lasse och jag hade många roliga stunder tillsammans under min uppväxt. Jannes pappa var chef på SJ och Lasses pappa var förman på den lilla vattenfabriken i Porla. Men framförallt var de inte infödda i ett brukssamhälle, de var av en annan sort. Det var kanske därför som vi hade så roligt tillsammans. Vi tänkte rätt så lika.

I Bengt hade jag också en jämlike. Hans familj hade för några år sedan kommit inflyttandes från Värmland, och var även de lite av främmande fåglar i trakten. Bengt hade äldre bröder och en 3 år äldre syster, Irene. Hans pappa Gunnar körde efter min pappa i skogen. Vi hade en hel del gemensamt, och det bidrog nog till att vi drogs till varandra. Bengt hade också fördrag med min lillebror Stig som min mamma tvingade mej att ta med när jag skulle leka med

någon kompis. Bengt och jag bodde dessutom åt samma håll, söderut i sokna, som man sa på den tiden i det lilla brukssamhället Hasselfors. Och framförallt så stod våra familjer ungefär lika lågt på statusstegen.

Som torparunge hade man lägst status i skolan. Disponentens barn hade ju flyttat till privatskola så någon annan unge fick ta förstaplatsen och det var ju naturligtvis kamrer Nilssons lille Gunnar. Gunnar hade alltid fina kläder, rätt storlek på skorna och luktade lux-tvål. Han borstade tänderna varje morgon. Han var hälften så lång som jag. Jag som hade lappade, ärvda kläder, två nummer för stora skor och inte sett en tandborste sen jag var hemma hos min moster Inga förra sommaren. När jag i första klass kom till folktandvården hade jag tolv hål i mina gulbruna tänder. Den stora feta tandläkartanten drog ut de flesta av dem. Det var ju bara mjölkttänder.

I andra klass gjorde skolbepisningen entré i Hasselfors kyrkskola. En bestämd ordning gällde i matkön. Eftersom mitt efternamn började på L, så skulle jag stå före lille Gunnar i matkön, vars namn började på N. Det var för mig en stor seger. Det var bara det att lille Gunnar hade svårt med att hålla sin snoriga näsa torr. Det ordnade lille Gunnar på så sätt att han i fem års tid, andra till sjätte klass, snöt sig i min tröja, han stod ju alldeles bakom mig, och lille Gunnar ville väl vara ny-snuten när han skulle inta sin celebra måltid. Jag blev aldrig bästis med lille Gunnar.

Redan de första veckorna i skolan märkte jag att jag inte riktigt var en i gruppen. Dom sa så många saker som jag inte förstod, eller som jag tolkade på fel och på så sätt hamnade jag lite utanför. Jag hade inte samma sociala koder som mina klasskamrater. Bara det att mina hårda mackor med kaviar som jag hade med mig till skolan var bredda på fel sida. I Hasselfors bredde man mackor på den sida som hade minst hål, sa mina klasskamrater. Vid ett annat tillfälle kom pappa hem och berättade att han varit med om något underligt. Han hade levererat ägg kvällen innan till en familj nere i samhället. Det var på kvällen och skymningen hade just lagt sig över det lilla samhället när pappa knackade på. En kvinna ropade inifrån att det var bara att kliva in. Pappa klev in i nästan ett mörker med äggpåsen i ena handen medan hans andra hand trevade efter en strömbrytare till taklampan. Han blev dock ståendes i hallen och frågade om strömmen hade gått. Men kvinnan lugnade honom med att de bara kurade skymning i stugan.

Kura skymning hade ingen i familjen Lindberg hört talas om man kunde göra. Nej, när det började skymma tände man lyset. Svårare än så var det inte.

I skolan dagen efter berättade jag för Klas om vad pappa varit med om. Det finns allt mycket konstigt här i Hasselfors sa jag till min klasskamrat Klas. Klas svarade aldrig, han stod bara tyst när jag berättade, sedan gick han därifrån och började leka med Gunnar. Efter den dagen var Klas mycket konstig, tyckte jag. Det verkade som han inte ville tala med mig. Efter en tid fick jag förklaringen till Klas konstiga beteende. Det var Klas mamma Lilly som hade varit mottagare till de ägg pappa hade levererat i skymningen. Långt senare i livet har jag förstått att "kura skymning" för att spara på elströmmen var något som var vanligt hos arbetarfamiljer på femtio och sextiotalet.

Jag kan inte så här i efterhand säga att jag var mobbad i skolan, för det var jag inte, mer då en främmande fågel som de andra i klassen inte kände sig riktigt säkra på. Så småningom så blev jag nog en i gruppen, fast ändå inte riktigt som de andra infödda ungarna, men det kostade mycket blod, svett och slagsmål.

Innan vår familj flyttade till Hasselfors hade ju vi varit självägande bönder. Vi ägde vår gård, djur och maskiner och pappa betalade själv in sin skatt. Så hade det varit för familjen Lindberg ända till konkursen blev ett faktum och vi flyttade till Hasselfors. Familjen Lindberg fick ställa om från att vara självägande bönder till att leva som torpare under ett stort bruk. Dessutom stod vi rätt långt ned på skalan bland torparna statusmässigt. Vi var ju nyinflyttade i bygden. Vi hade ont om pengar efter konkursen och det syntes ju på hur vi barn fick gå klädda i ärvda kläder, på pappas gamla bilar och över huvud taget av vad familjen Lindberg kunde visa upp av dåtidens statusprylar. Men som sagt, jag tog en plats i klassen till slut och hela familjen Lindberg blev faktiskt både respekterade som torpare och bruksarbetare i Hasselfors, men som tidigare sagts, det kostade på, men det var det värt.

Inför advent fick alla eleverna träna extra mycket på julpsalmer förutom den obligatoriska kristendomsundervisningen. Jag fick redan i första klass lära mig att Gud ser och hör allt och han skall straffa den som bryter mot hans bud. Snäll av egen själviskhet skulle man heller inte vara. Man skulle vara snäll mot andra, men på så sätt att ingen såg det, då var det bra. Jag fick aldrig ihop det där. Gud var alltså en farlig demon som man skulle passa sig för. Skötte man sig och var snäll så var det ändå inte bra. Då kunde ju någon se att man var snäll och god, och det var det farligaste näst efter att vara snäll av själviskhet. Jag funderade ofta på hur jag skulle vara för att vara bra, men hur jag än försökte så lyckades jag inte.

Alla barn som kunde sjunga fick vara med i skolkören. Skolkören sjöng i kyrkan på söndagarna och större helgdagar. Jag var duktig på att sjunga så jag var med i skolkören, men jag gick aldrig till kyrkan, förutom när det var några psalmer som jag tyckte speciellt bra om att sjunga. ”Bereden väg för Herren” och ”Jesus för världen” tyckte jag bra om så vid jul och påsk gick jag ofta till kyrkan för att vara med i skolkören.

Magister Eriksson var en hejare på att träna skolkören, han var mycket musikalisk. Jag minns att vi höll på och tränade hela eftermiddagarna före ett framträdande och ”Majjen” som vi kallade honom i smyg var vansinnig av alla ungar som inte kunde hålla ton. ”Majjen” hade ofta svårigheter att hantera sin 5 – 6:a, och en stor brist på tålamod. Detta yttrade sig naturligtvis i att han under vissa lektioner fick ta emot diverse viskade glojord som han aldrig förstod vem som uttalade. Det var som om det fanns en tyst överenskommelse i klassen att driva honom alldeles från vettet. När han kommit tillräckligt upp i varv började han bli farlig. Tommy, som var ett år äldre än mig lyckades en gång varva upp ”Majjen” så att han fick sig en örfil av hans stora högerhand. Tommys mamma anmälde händelsen direkt till Överläraren som varnade vår magister. Den här varningen visste alla i klassen om, så ”Majjen” var så att säga i vårt våld. Jag deltog aldrig i försöken att få magistern upp i varv för jag var snäll och tyckte synd om vår magister. Han var egentligen en mycket duktig historiker och en mycket kunnig lärare som vi elever inte förstod att uppskatta. Dessutom var han mycket musikalisk.

Här en bild från 5-6 klass då jag går i 6-an.

Ståendes från vänster: Curt Blomgren, Klas Eriksson, Jan Öster, Jag, Karl-Gunnar Andersson, Gunnar Lindeberg, Tore Andersson, Lars Forsberg, Anders Persson och Gunnar Nilsson. Främre Raden: Marianne Andersson, Marianne Holm, Iréne Andersson, Marita Andersson, Elisabeth Holm, Yvonne Staberg, och Gullvi Fägersten. Vår magister Rune Eriksson Ståendes längst till höger.

Vi ungar fick också lära oss om olika människoraser. I boken "Naturlära för folkskolan" fanns illustrationer på fina herrar från "Germansk adelsras". De hade rak näsa och hög panna. Tjocka bönder med låg panna och därmed underförstått låg intelligens kom från öststaterna, de var av "Baltisk ras". Flera olika raser fanns på bilder i boken, det var kineser, eskimåer och så vidare. I sjätte klass fick vi nya böcker, de gamla samlade magistern in. Framsidan på de nya böckerna pryddes av en ekorre som satt på en tallgren. Jag tyckte den nya boken var mycket fin.

Magister Eriksson var antikommunist. Han talade om för oss att "Ryssen" snart skulle komma och ta oss. Det var inte tillräckligt med att vi redan var uppskrämda av allt prat om den farliga demonen "Gud" som såg och hörde allt och skulle straffa oss om vi inte gjorde som överheten sa. Nu fanns också "Ryssen". "Man kan likna jorden vid en falukorv", sa magistern. "Ryssen skär en skiva av korven då och då, det finns ingen återvändo. Snart är han framme vid den sista skivan som är Sverige och Norge. Då är det slut med oss", sporde magistern. Ångesten bet i mig var gång jag åt falukorv efter den domedagsprofetian. Efter några år förstod jag vem ryssen egentligen var.

Så var det Stockholmsslang. Magistern hade väl någon gång varit i Stockholm och åkt ett stycke på tunnelbanan och tittat på slottet. Hans referat från det Stockholmsbesöket var något som vi godtrogna elever verkligen tog till oss.

”I Stockholm pratar man slang”, sa magistern med en konstig röst. Han fortsatte att berätta om Kungliga slottet, livgrenadjärernas vaktavlösning och så vidare. Hela tiden med en allt konstigare röst. Vi elever satt alldeles stilla och stirrade förunderligt på vår magister. Hade han blivit knäpp. ”Så här snackar dom på tunnelbanan” fortsatte han. ”Tjacka hit en ribba pysen innan jag kolar” sa magistern och såg lite fånig ut. ”Jag ska förklara vad det betyder snart, men lyssna på det här då: ”Sila snacket kisar, det är brudar i kartongen.” Sa han med en konstig dialekt som lät ungefär som en blandning av värmländska och finska. Ingen förstod vad han menade. Ingen skrattade. Så här hade magistern aldrig varit förut. Nästan som om han spelade teater. Nu såg han verkligen fånig ut. Ingen tyckte att hans konstiga prat verkade klokt. Nej, rent av idiotiskt. Stämningen i klassrummet kändes alltmer tryckt. Till slut blev magistern alldeles röd i ansiktet och sa hastigt åt oss att ta rast. Det gjorde vi. Vi rusade ut på skolgården pratades i mun på varandra. Hade majjen blivit tokig? Något konstigt var det med honom. Varför började han prata så konstigt? Han var helt knäpp. Ska vi säga till fröken? Han kanske slår ihjäl oss. Snart ringde fröken Odhelius i klockan och vi sprang in igen, och tänk, majjen var helt vanlig igen. Vi kanske hade drömt. Det hade vi nog.

Ja, Ja, dagarna gick, men Magisters Stockholmsreferat pratade vi ungar länge om. Det hade liksom etsat sig fast i våra hjärnor. När jag som tjugoåring för första gången besökte Stockholm tänkte jag på Magister Erikssons referat. Då förstod jag att han kanske menade väl med sitt infall. Men någon Stockholmsdialekt var inte den rotväliska han lyckades frammana i sitt försök att härma en riktig Stockholmkis. Men han hade i alla fall sett till så att hans Stockholmsreferat inte glömdes bort i första taget.

En gång fick jag en bok av moster Gulli. Det var den första bok som jag läste med intresse. Visst hade alla ungar fått skolböcker, men de var ju inte såna som ungarna i min familj ägnade så värst stort intresse. Men moster Gulli var ju lite mer intellektuell än vad någon var i min familj, så när jag fyllde nio år fick jag en bok av henne. ”Kirre och Max jagar spioner” var titeln på denna spännande ungdomsdeckare. Jag läste den noggrant, flera gånger. Jag har boken kvar än, den ligger på vinden tillsammans med mina egna barns barn och ungdomsböcker i en gammal lår. Jag har länge tänkt att jag skall läsa den ännu en gång. Kanske för att se vad den kan väcka för minnen hos mig. Rädslan hos mig, för vilka minnen som den kan väcka, är så pass stor att jag skjuter upp läsandet gång på gång. Men jag måste nog. Jag får återkomma lite senare med ett referat från boken. I vilket fall som helst så var det nog ”Kirre och Max” som satte igång mitt läsintresse. I tredje och fjärde klass var jag god tvåa efter Maria Odheim i skolbibliotekets lånelista. Fröken Odhelius omtalade med jämna mellanrum att Maria ledde med någon fåtal bok över Börje som kom god tvåa. Vi hade alltså en tävling i skolan som gick ut på att låna mest böcker. Vi fick absolut inte fuska, vi var tvungna att läsa varje bok som vi lånade. Fröken kollade ibland genom att vi inför klassen fick tala om vad boken handlade om. Alltid låg jag tvåa, det fanns ingen möjlighet att dra förbi Maria. Till slut började jag att fuska, det gjorde Maria också, det förstod vi båda, till och med fröken visste att vi fuskade. Fröken Odhelius tog ett allvarligt samtal med Maria och mig om hur fult det är att fuska och ljuga. Efter den dagen läste jag inte en bok frivilligt förrän jag träffade min blivande hustru och vi gick tillsammans till Hasselfors kommunbibliotek.

Jo, förresten. Jag tror det var när jag gick i femman som jag hittade några undanlagda böcker i en låda uppe på boavinden. Det var fem tjocka böcker med fina pärmar och de verkade alldeles olästa. Jag blev sittandes med en av dem i knät under boavindsfönstret. Jag läste och

glömde alldeles bort hur länge jag suttit där när jag märkte att det började skymma på och jag fick allt svårare att se bokstäverna. Boken hette "Drottning grå gyllen". Jag kan inte minnas att jag varken före eller efter den stunden låtit en bok fånga mina tankar så fullständigt. Jag läste kanske halva boken under fönstret på boavinden. Jag läste inte klart. Det kom annat göromål emellan. På kvällen talade jag med mamma om böckerna jag hittat och frågade henne om jag kunde få dem. "Dom där böckerna skall vi slänga, dom för otur med sig. Jag vill inte att du talar om dem något mer." Och så blev det. Efter några dagar gick jag upp på boavinden och letade men böckerna var borta. Jag har många gånger vänt åter i tankarna om hur slutet blev i boken "Drottning grå gyllen", men det får jag väl veta någon gång.

Hemma på torpet

Livet för oss torparungar var inte omgärdat av så värst mycket regler. Stövlarna var för det mesta på när vi rusade in i köket för att äta stekt potatis med stekt ägg, ofta med lingonsylt till. Ketchup visste jag inte vad det var förrän jag i andra klass fick skolbespisning. Källargubben bodde i vår vattenkälla och han kom upp och tog alla barn som kom för nära. På somrarna var det obligatoriskt att alla hjälptes åt med allt som måste göras på ett torpställe. Sätta potatis, ta upp potatis, slå hö, hässja hö, klyva ved, bära in ved, mota kor, mata grisar och så vidare. Allteftersom barnen blev större och starkare så växte också arbetsuppgifterna och med dem ansvaret för familjens överlevnad och välmående. Att bära in ved blev av någon konstig anledning min huvuduppgift. Till slut var jag så trött på all jävla ved så jag drömde om nätterna om hur jag gick ut i vedbon och tände på den där jävla veden. Jag gjorde förstås aldrig detta, för jag behövdes ju i familjen. Jag var ju en del av min familj. Detta, att jag faktiskt behövdes, har jag haft nytta av i hela mitt liv. Jag har alltid haft en stark tro på att jag behövs. Jag blev med andra ord curlad på ett bra sätt.

Jag har däremot aldrig tyckt om när någon sagt till mig att jag är snäll. Min mamma inledde alltid hennes arbetsorder med orden: du Börje som är så snäll kan väl gå efter en korg ved. Utav det så lärde jag mig så småningom att är jag snäll får jag göra en massa jobb som jag tycker är tråkigt.

Här en bild på min lillebror Stig i stenkastartagen. Det är väl mig som han är arg på. Bilen är en Ford Anglia av 1948 års modell och året är troligtvis 1958.

Här hässjar vi hö. Jag kör traktorn och hoppar av för att fota.

Spruta ”flugdö” var också en av mina arbetsuppgifter. Det gjorde jag ju bara på sommaren. På vintern fanns inga flugor att ta död på. När jag sprutade ”flugdö” så tog jag ett djupt andetag, försökte att andas så lite som möjligt medan jag springandes pumpade ut den illaluktande vätskan i alla rum i vår lilla idylliska torpstuga. Den vackert grönmålade giftsprutan fungerade ungefär som en cykelpump med den skillnaden att den hade en behållare längst fram där man fyllde den med ”flugdöt”. Man skulle spruta så länge att flugorna sakta sjönk ned mot golvet och låg där stilla och förmodligen döda. När det var gjort sprang jag fort ut i friska luften och andades helt normalt igen. Mamma kunde sedan sopa ihop dem och slänga in dem i vår kökspanna för destruktions. Så småningom skaffade hon sig en dammsugare av märket Elektrolux. Det underlättade hennes fluginsamlade avsevärt.

Att växa upp som torparunge innebar ju inte bara jobb och slit, det hade ju även sina höjdpunkter. Som när arbetsdagen var till ända och hela familjen samlades för att äta middag. Kvällsmat sa man då. Middag åt man mitt på dagen. Äta lunch var för finare folk. Vid kvällsmaten samlades alla och vi pratade om vad vi gjort under dagen. Vi löste problem och planerade inför morgondagen. En av höjdpunkterna för oss torparungar var någon dag före jul när vi skulle hämta julgran. Då klädde vi på oss varmt med tjocka raggsockor i

gummistövlarna och med pappa i täten pulsade vi ut i skogen för att hämta världens finaste gran. Pappa hade bågsågen på ryggen och "björnfittan" på huvudet. "Björnfittan" var en stor grå pälsmössa med ett veck i mitten från pannan till nacken, där av det burleska namnet. Det var spännande att gå i skogen och leta gran. Pappa var expert på fina granar.

När vi så småningom efter ett par timmar kom hem med granen så skulle den beundras och hyllas. Mamma berömde både oss ungar och sin make för ett bra val av gran. Vi ungar upphöjde granen nästintill gudomlig när vi beundrande och förväntansfulla klädde vår julsymbol i den finaste skruden. Gud och Jesus hade vi nog glömt i all julstämning som rådde. Men det var vi nog inte ensamma om. Och förresten fick vi nog av kristenheten i skolan.

Familjen Lindbergs matsedel under min uppväxt.

Vad äter en torparfamilj till vardag och fest. Det var inte lätt att som torparhustru alltid få matpengarna att räcka, men mamma kunde många knep och knåp för att alltid se till så att man och barn blev mätta. När jag skulle till skolan började jag alltid dagen med varm mjölkchoklad med mycket socker i, två limpmackor av märket APK med mycket margarin och rökt korv på. Efter denna frukost kom mamma med en matsked torskleverolja. Den var mycket otäck men man vande sig så småningom. Min kusin Conny fick alltid Solosan av sin mamma. Den blandningen var ännu hemskare, så torskleveroljan var lite lättare att få ned när man tänkte på vad kusinen fick utstå.

När jag kom till skolan var jag redan hungrig. I Hasselfors kyrkskola fick vi skollunch redan när jag gick i andra klass. Kl. 10.45 fick vi knalla iväg till ordenshuset Svea och ställa oss snällt i matkön. Var det Norrlandspölsa med potatis och rödbetor var jag mycket nöjd, det var det bästa jag visste liksom köttfärslimpan, stuvade makaroner med falukorv eller något annat smaskigt. Skolbespisningen var min lycka. Det var supergott varje skoldag utom när vi fick saftsoppa med risgrynspudding.

På eftermiddagen när alla kommit hem från sina sysslor var det dags för att äta kvällsmat med familjen. Ofta var det potatis med något sovel till. Ordet "sovel" kanske inte alla vet vad det betyder nu för tiden. "Sovel" är något som man inte äter för mycket av utan äter till potatisen som är huvudrätten. "Sovel" kan vara fläsk, köttbullar, falukorv, fisk eller något annat som man inte får ta för mycket av, framförallt inte äta enbart utan potatis, eller eventuellt makaroner. Dagen efter att vi ätit t.ex. potatis och falukorv hade vi ofta stekt potatis med stekt ägg till. När vi köpte en frysbox i slutet av 50-talet började mamma köpa frysta grönsaker som vi ibland kunde få till maten. Det tyckte inte jag om. Eftersom jag inte var van vid att äta grönsaker så lärde jag mig aldrig tycka om dessa konstiga födoämnen. Jag tycker inte om grönsaker än i dag. Om jag får dem i en maträtt så äter jag för det mesta upp dem först så jag är av med det mindre goda födoämnet. Sen kan jag njuta av potatis, sås och ett fett och gott rimmat sidfläsk.

Eftersom vi hade både kor, grisar och höns så kom mycket av maten från våra djur. Kokt höns med currysås och potatis var en delikatess hos familjen Lindberg, speciellt som söndagsmiddag. Hade någon av våra värphöns börjat värpa dåligt så blev den hönan ett skrovsmål på vårt middagsbord. Grisen slaktade vi när det blivit tillräckligt kallt på hösten. Grisen skulle hänga ett dygn innan vi började stycka och då fick det inte vara för varmt ute så att köttet blev skämt. Gärna lite frost på natten och en fem sex grader varmt på dagen. Av grisen gjorde vi saltat sidfläsk, fläskkottletter, fläskstek, korv, sylta, paltbröd, köttfärs, revbensspjäll och mycket annat smått o gott. Dessa delikatesser åt vi alltid med god aptit,

alltid med potatis och sås till. Mamma var en hejare på att göra sås. Grishuvudet ville inte mamma ta rätt på så det fick morfar och tant Agda ta hand om. Ibland köpte vi hackkorv som sovel. Hackkorven var lite stark i smaken men väldigt god med potatis och lingonsylt. Pannkaka med sylt till var billig mat som vi ungar ofta fick serverat. Sylten bestod ofta av lingon, äpple eller blåbärs sylt. Lingon och blåbär fanns i skogen och äpplen fanns i vår trädgård. Hallon plockade vi också när hösten började närma sig. Jordgubbar hade vi ofta på eget trädgårdsland. Hallon och jordgubbssylten sparades ofta till högtidligare tillfällen. När vi ungar åt pannkaka åt mamma och pappa stekt salt sill med potatis och skarpsås till. Skarpsås var vanlig redd sås på mjölk och stekspad från stekpannan som pappa och mamma blandade i en skvätt ättika. Jag minns hur pappa njöt när han åt sillen, potatisen och den goda såsen. Han brukade vid dessa tillfällen berätta om hur han hade det när han växte upp.

Mamma ställde mjölk på syrning till surmjölk. Filmjölk sa vi aldrig på den tiden. Vår surmjölk smakade lite som nutidens långmjölk. Jag åt ofta surmjölk med ett tjockt lager strösocker på. Mycket gott. Mamma bakade mycket bullar som vi ungar och våra kompisar mumsade i oss. Mammans bullar var väldigt omtyckta av alla oss ungar och våra kompisar. När någon fyllde år bakade mamma en sockerkaka som hon delade och smetade vispad grädde och sylt mellan undre och övre lagret. Så lade hon på grädde på resten och garnerade med bär eller chokladkarameller.

Ibland kom morfar och tant Agda på besök. Förutom att de hade med sig en tjock bunt med lästa veckotidningar hade de ofta med sig inkokta eller konserverade päron, plommon från egna träd och äppelmust som morfar mustat av egna äpplen. Ibland hade Agda hittat murklor som hon förvällt och hållt i burkar som hon konserverat i sin konserveringsmaskin. Agdas murklor var verkligen goda. Dom sparade mamma och tog fram någon gång när hon gjort sig till med att laga en god söndagsstek av nöt.

På söndagarna när Hasselfors fotbollslag hade hemmamatch cyklade jag ofta ned för att kolla in matchen och köpa korv i papper av kioskinnehavare Axel Berg. Axel Bergs kiosk låg i anslutning till Hasselvallen och när högmässan var överstökad på söndagen så kunde han öppna kiosken och var det då så att Hasselfors spelade hemmamatch så fick hans Hulda klara av kioskluckan själv och Axel tog sin korvlåda på magen och knallade ned till fotbollsplanen och sålde korv. Så småningom ordnade han ett fack för korvbröd så då blev korvmåltiden lite mer komplett. Några tillbehör till korven förutom senap fanns inte i Axel Bergs korvlåda, men det man inte visste fanns kunde man heller inte sakna.

Här ett gammalt foto på Hasselfors A-lag. Tror att det är taget 1964. Ståendes från vänster: Lagledare Torsten Lundberg, Arne Karlsson, Lars Karlsson, Nisse Göransson, Karl-Evert Berg, Sven-Olof Eliasson och min bror Björn. Nedre raden: Bengt Persson, Volgert Karlsson, Målvakt Gunnar Andersson, Sven Johansson och min bror Bo.

Ibland gjorde mamma Radiokaka. Det hade hon lärt sig i skolköket när hon var ung. Radiokaka tyckte jag väldigt mycket om. Till Radiokakan ville jag ha kaffe med fem bitar socker i. Jag har mamma Brittias recept på Radiokaka. Receptet har hon egenhändigt skrivit ned i sin anteckningsbok från skolköket år 1934. Så här skrev mamma:

2 ägg
1 hg florsocker eller strö
2 msk kakaopulver
10 st söta kex
1 dl russin el. fikon
¼ kilo cocossmör

Ägg och socker vipas pösigt. Kakaon tillsättes. Russin eller fikon hackas fint. Kexen brytas sönder i mindre bitar. Cocossmöret får smälta och iröres sedan lite i sänder i chokladsmeten. Kex och frukt iblandas. Packas sedan i vattensköljd form och får stelna i två timmar. Skäres i tunna skivor till kaffet.

Klasskillnader, eller lika barn leka bäst.

Som torparunge visste man sin plats. Lika barn leka bäst, som det heter. och det gällde i högsta grad befolkningen i Hasselfors. I skolan var man tyst, arbetsam och beskedlig. I alla fall upp till femte klass. Vi skolungar hade en stor respekt för 1 – 2 ans fröken Viklund, och för att inte tala om fröken Odhelius som var 3 – 4 ans fröken och 5 – 6 ans magister Rune Eriksson tordes vi småungar knappt prata med. När vi vuxit till oss och blivit fem-sexor så var vi modigare och begrep bättre hur man skulle jäklas med överheten. Och det gjorde vi.

Men inte med Kyrkoherde Melin, honom vågade vi ungar knappt tala med. Han hade ju kontakt med Gud, och Gud var ju farlig. Det hade ju våra fröknar tidigt inpräntat i oss ungar. Till bostadsområdet där tjänstemännen bodde vågade vi oss inte om man inte fått en speciell inbjudan från något tjänstemannabarn. Området runt Bålby herrgård var tabu för oss torparungar, trodde vi i alla fall. Det var ingen som vågade prova på. Varje vår och höst lyssnade vi ungar med spänt intresse på hur Klas och Kenneth berättade om hur det spökade på "Herrgård", om silverskålar som innehöll blod och om "damen i svart" som vandrade runt i herrgården på nätterna. Det var så att Klas och Kenneths båda mammor hade till uppgift att höst och vår städa åt familjen Risberg. Det är klart att de båda mammorna berättade för sin familj om det de upplevt under sina städpass. Klas och Kenneth tog tillfället i akt att öka sin status hos kompisarna genom att tala om de värsta spökhistorier som utspelade sig på Hasselfors enda Herrgård. Vi andra kunde ju inte kolla deras uppgifter. Visst förstod vi att de ljög en hel del, men inte hur mycket. Deras berättelser blev sedan till skrönor som vandrade runt bland oss skolungar tills de slutligen blev ointressanta eller att något annat spännande hände som vi kunde sysselsätta vår fantasi med.

Torparungar, bruksarbetarungar och i enstaka fall tjänstemannaungar lekte tillsammans, men för det mesta höll sig tjänstemännens ungar till sin egen sort. Så fungerade det också bland de vuxna. Torpare och arbetare handlade i konsum och läste arbetartidningen "Örebro-kuriren". Om tidningsbudet råkade lägga liberala Nerikes Allehanda i någon arbetares postlåda så fick han för det mesta efter ett ilsket telefonsamtal från den förorättade arbetaren åka och byta ut

tidningen omedelbart. ”Nerikes elände vill jag inte ta i om jag slipper” var ett stående uttryck bland Hasselfors rättrogna socialdemokrater på den tiden. Tjänstemännen och familjen Lindberg handlade hos ICA-handlarn, han som sedermera kom att utträta sitt värv som ”Trivsel-Torsten”. Familjen Lindberg handlade hos ICA-handlarn främst för att där fick vi handla på krita. Detta gick inte an att göra i Konsum. Vi prenumererade även på Nerikes Allehanda. Egna företagare eller självägande bönder fanns inte i Hasselfors förutom ICA-handlarn, någon enstaka hantverkare och ”Prästabonnen”. ”Prästabonnen” hette Lars Bergsten och var arrendator på Strängnäs stifts gård, Spaketorp. ”Prästabonnen” var bondeförbundare, alltså med i bondeförbundet, det som senare kom att heta Centerpartiet. ”Prästabonnen kom att bli min pappas bästa kompis. Pappa blev därmed lite ”farlig”. Han var ju lite av en överlöpare. Som torpare skulle man enligt god sed, förutom ovan beskrivna beteende rösta på socialdemokraterna, eller möjligtvis kommunisterna, betala sin medlemsavgift i facket regelbundet varje månad och hålla sig till sin egen sort i fråga om umgänge. Pappa Georg talade aldrig om vad han röstade på, så det vet jag inte, men att han inte betalade fackavgiften regelbundet, det vet jag och så var han kompis med en bondeförbundare. Så familjen Lindberg var så att säga lite malplacerade i fråga om bostadsort och social kultur redan från början. Denna felplacering fick jag äta upp framförallt de tre första åren av min skolgång, men det är ingenting som legat mig till last senare i livet. Det har nog bara stärkt mig i min tro på mig själv.

PAPPAS GAMLA BILAR

Pappas gamla EPA.

Min pappas gamla bilar har förföljt mig genom åren. Han hade ett väldigt konstigt förhållande till bilar, och det hade jag med, långt upp i livet. När jag föddes hade pappa inget körkort, dock innehade han en traktor, en så kallad EPA-traktor.

En EPA-traktor var en ombyggd personbil som under andra världskriget användes i jordbruket i stället för de riktiga traktorer som bönderna fick lämna ifrån sig till försvaret för att användes i mobiliseringen av konungariket Sverige. Min pappa innehade alltså ett sådant fordon. Det var bara det att min pappa inte alltid var så noga med regler och förordningar och sånt som stod över vanligt bondeförnuft. Ofta hade han sina egna förklaringar och lösningar till allt som han inte tyckte var logiskt. I vilket fall som helst så skulle jag, mamma Britta, Bo och Björn bli skjutsade av pappa Georg i hans nyinköpta ”EPA” till farmor Hedvig och farfar Gerhard. Året var nittonhundrafemtio på hösten och jag var bara ett par månader gammal. Jag var ju nästan nyfödd och låg i en korg på det hastigt ihopspikade lastflaket. Den övriga familjen satt på bekväma säten och gottade sig. Vägen från Lindesberg (där familjen Lindberg den yngre då bodde) till Karintorp i Lerbäckes socken, (där familjen Lindberg den äldre bodde) gick på knaggliga grusvägar ned till Örebro och förbi Örebro central och vidare genom järnvägstunneln vid nuvarande Brunnsparken och så småningom kom vi in i den stora tallskogen i Mosås. Där uppenbarade sig plötsligt en polispatrull som var ute för att göra flygande inspektion av alla underliga fordon som uppenbarade sig den dagen. Naturligtvis så stoppade polispatrullen vårt skramliga ekipage.

De båda polisikonstaplarna verkade riktigt trevliga när de kom fram till pappa som satt och körde. De frågade snällt efter körkortet, men det hade ju pappa Georg förstås inget. EPA-traktorer var ju körkortbefriade, det visste ju alla. Det var ju bara det att pappa hade köpt sin gamla ”EPA” av någon mindre seriös person som troligtvis inte talade om för pappa att det fordrades körkort för denna typ av fordon. Troligtvis så luktade säljaren alkohol vid affärsuppgörelsen, för pappa hade ett stort förtroende för bilhandlare som luktade sprit.

Nåväl, den ena av poliserna började ”mäta upp” vårt fordon. Han kom fram till den förmodligt riktiga slutsatsen att pappas fordon var att betrakta som lastbil och att deras förfrågan om att få se på körkortet varit helt enligt reglerna i dåtidens polisförordningar. Av någon underlig anledning fick jag då en verklig lust att börja gallskrika. Jag skrek så att jag tappade luften och blev alldeles blå i ansiktet. Poliserna blev rädda och de och mina familjemedlemmar började bli oroliga för mig och mamma Britta fann sig i situationen och jagade upp sig nästan till ett hysteriskt utbrott över sin dödligt sjuke son. Poliserna fann det för gott att låta min pappa köra iväg utan körkort. De ville dock eskortera oss till sjukstugan i Mosjö, men pappa brydde sig inte om dem utan la i högsta växeln, ställde spaken på helfart och stack iväg mot Kumla och vidare mot Karintorp i Lerbäcks socken. Jag lugnade ner mig så fort jag hörde den gamla sidventilsmotorn arbeta för högtryck. Jag har aldrig tyckt om att låta motorer stå och gå på tomgång. (Ovanstående händelse har mamma berättat för mig. Lite har jag dock lagt till av min egen uppfattning om hur min barndom var.)

Pappa hörde aldrig av poliserna. Dock beslutade han sig för att ta ett körkort. På den tiden fick körkortsaspiranter som bodde i Örebro län beställa tid hos en besiktningsman i Örebro. Min pappa gjorde så. Han lånade en gammal IFA av trettiosex årsmodell, drack några riktiga styrkedroppar ur en literbutelj , körde in till Örebro och fick sitt körkort. Helt utan krångel. Min pappa var en baddare på det mesta, utom att hålla sig till regler och förordningar som inte var logiska.

I alla fall vad han tyckte.

Opel skåp

Pappas nästa bil lärde mig en del om klassamhället och allas olikhet inför lagen. Året var 1954 och vi bodde i Hässleberg strax utanför Vretstorp. Det var så att räven hade tagit många av våra stackars värphöns och äggproduktionen gick på sparlåga. Mamma Britta såg en annons från ”Haga Hönseri” om prima ettåriga värphöns av märket ”Vit Leghorn”. ”Vit Leghorn” var mammas favorithöns. Så pappa fick ta sin nyinköpta Opel skåp och köra upp till ”Haga hönseri” som låg någonstans mellan Vintrosa och Latorps bruk. Med på resan följde min storebror Björn och jag själv. Björn som var 6 år äldre än mig fick sitta på passagerarsätet bredvid pappa. Lilla Börje stängde de in i bilens skåp som endast hade dubbeldörrar bak. Två långsgående lådor tjänade som sittplats för mig. På krokiga och hoppiga vägar kom vi så småningom fram till hönsfarmen och pappa och Björn hoppade ur, slog igen bildörrarna och försvann in till de väntande hönsförsäljarna. Det var bara det att jag satt kvar inne i den mörka skåpbilen och någon möjlighet att öppna bakdörrarna inifrån fanns inte. Så jag satt där jag satt. Tiden gick väldigt långsamt tills det plötsligt small till bakifrån i den gamla Opeln och jag for upp i taket där jag såg både stjärnor och andra lysande planeter. Sedan blev allt svart. Jag vaknade av att jag hörde ilskna röster utanför bilen. Pappas upprörda stämman hördes tydligt tillsammans med någon som jag inte alls kände igen. Framdörrarna smällde igen, motorn startade och på samma vägar kom vi så småningom hem till vår kära lagårdsbacke. Ingen hade tagit någon som helst notis om mej, men när pappa och mamma hade brutit upp de tillknycklade bakdörrarna hoppade jag direkt i mammas famn och grät högljutt. Vad jag senare förstod av det resonemang som uppstod efter händelsen var att när pappa kommit fram till Haga hönseri hade han helt sonika parkerat på vägen delvis skyddad av en stor granhäck. En ung advokatdotter med nytaget körkort hade kommit körande, lite för fort, i sin pappas nya Ford Customline och brakat in i vår gamla Opel bakifrån med sån kraft att vår gamla bil framflyttades ett tiotal meter. I uppståndelsen hade ingen kommit ihåg att jag satt där bak. Inte förrän bilen rullade in på vår lagårdsbacke och mamma undrade över hur det gått för hennes

lille Börje. Pappa fick förstås betala skadorna på advokatdotterns fina bil. Det talade polisman Karlsson om för pappa redan när han kom hem för att utreda olyckan, att en advokatdotter har alltid rätt inför lagen oavsett hur tokigt hon än hade kört. Det var i alla fall vad pappa talade om för hela familjen att polisman Karlsson hade sagt. Och det trodde alla på. På så sätt fick jag lära mig om hur lagen tillämpades på hög och låg och allas olikhet inför lagen.

Bil-Sigge

Min pappa hade som sagt var ett konstigt förhållande till bilar, gamla bilar. Han köpte aldrig någon ny bil, han hade väl inte så bra ekonomi så han kunde köpa någon, men han hade ju kunnat köpa normala bilar, men det gjorde han inte och han köpte sina bilar av onormala bilhandlare. Bil-Sigge till exempel. Bil-Sigge jobbade som bilförsäljare på Ramers i Askersund. Det var dock inte på Ramers pappa handlade sina bilar, nej då. Bil-Sigge hade hemlig försäljning hemma på gården på kvällstid. Det var billiga bilar med många år på nacken och säkert svårsålda i Ramers fina utställningshall. Dessutom var Bil-Sigge alltid lite halvlullig när familjen Lindberg kom på bilköparbesök till Lindsrödjan en bit utanför Askersund där den rundnätte spritdoftande Bil-Sigge bodde på sitt lilla torpställe. Det blev med åren rätt många bilar som rullade från Lindsrödjan till Tärnsjötorp i Hasselfors med en ny lycklig ägare vid ratten. En ny ägare som med ett lyckligt leende på läpparna mumlade saligt till sina familjemedlemmar att han nu gjort världens bästa bilaffär. Ja, han var underlig min pappa. Han utsatte mig bland annat för en Simca Arronde, åtta år gammal med trasig ljuddämpare. Citroen B11 sport av femtioett årsmodell. Året var 1963 och mina kompisar åkte Volvo Amazon med sina föräldrar. Skoda Octavia, jag tror att det var en femtiotvåa, i viket fall ramlade vänstra framdörren av vid en flygande besiktning. Polismannen fick dörren i näven när han skulle kliva in för en provtur. Det var ju inte så roligt som det låter. I alla fall talade pappa om för resten av familjen Lindberg att Polismannen slet och drog länge för att få dörren att ramla av och att polismannen nog var kommunisthatare. Hade pappa haft en Volvo hade det aldrig hänt menade pappa. Han förstod inte hur rätt han hade. I alla fall fick jag en första inblick i världspolitiken. Jag har aldrig röstat på kommunisterna. (Om läsaren inte är bekant med en Skoda Octavia av femtiotvå årsmodell kan jag tala om att den var tillverkad i Tjeckoslovakien och gick under öknamnet kommunistbil.)

Här en bild på mamma, Kerstin och pappa framför en av bilarna i raden.

Här en bild på pappas Simca Aronde av 1956 årsmodell.

MIN TONÅRSTID

Sortering efter klass.

Vårterminen 1963 sökte tjänstemannabarnen in till Realskolan. De flesta fick gå treårig linje. Hade man lite sämre betyg kunde man få börja ändå, fast då fick man gå en fyraårig linje. Jag skulle inte alls få gå i Realskolan. Jag var mer lämpad att fortsätta i folkskolan, det sa i alla fall Magister Rune Eriksson till min mamma när hon på min uppmaning ringde till magistern för att höra sig för. Men jag stod på mig. Jag hade alltid haft lätt för mig i skolan, att jag inte fick så bra betyg berodde nog mer på att jag ifrågasatte för mycket och fick jag inget bra svar som jag tyckte så struntade jag i att göra mina läxor. I vilket fall så lovade Magistern min mamma att jag skulle få börja fyraårig linje. Det var ju bra. Mamma och pappa följde med mig före skolstarten till Degerfors för att köpa läroböcker. Vi hade fått en lista från Realskolan och en uppmaning att åka till en viss bokhandel i Degerfors. Det fanns väl lite korruption på den tiden också. Alla skolböckerna fanns och pappa betalade pliktskyldigast och några dagar senare satt jag på tåget från Hasselfors på väg till Realskolan i Degerfors. Tidelipom och Tidelipim vad det är roligt att åka tåg. Nej, så roligt var det inte att åka tåg, och någon barnbiljett hade jag inte. Jag hade en ungdomsbiljett som gällde en termin och som mina föräldrar betalat i kassan på järnvägsstationen i Hasselfors.

När jag klev på tåget upptäckte jag att Gullvi Fägersten från Porla station var med på tåget. Det var ju roligt att träffa på någon som jag redan kände. Jag tyckte bra om Gullvi. Hon hade nog lite bättre betyg än vad jag hade, men hon var ju flicka och inte så lämplig som påläggskalv till sågverksarbetare. Bruket behövde ju lojal arbetskraft och vad var bättre en de ungar som inte visste om något annat. Tåget stannade även i Svartå innan det kom fram till Degerfors för vidare färd mot Degerfors, Kristinehamn och Karlstad. I Svartå gick fler Realskoleelever på tåget.

Den första tiden i Realskolan gick riktigt bra. Jag pluggade på och min klassföreståndare, någonting på Fransson tror jag han hette, undrade varför jag inte sökt till treårig linje. Uppgifterna var för lätta för mig på fyraårig linje, sa han. Skitsamma, jag gick i Realskolan i tre månader sedan tröttnade jag och fick börja sjunde klass i Svartå folkskola. Där gick också mina gamla kompisar från Hasselfors. På den tiden var Svartå en egen kommun med kommunalkontor, det hette faktiskt kommunalkontor, inte kommunkontor som det gör nuförtiden. I Svartå skola fick man gå sju år och sen fortsätta ett yrkesförberedande åttonde år. På det åttonde året hade eleverna två val: Verkstads eller kontorslinje. Gick man verkstadslinjen slapp man engelska, svenska och matte. Jag valde verkstadslinjen. Så mycket verkstad blev det aldrig, men jag skall återkomma till det lite senare.

Svartå var även det ett utpräglat brukssamhälle. Det ägdes av Hasselfors Bruk som tjänade stora pengar på Svartå träkolshytta som framställde det finaste tackjärn av hög kvalitet. Det fanns även en bultfabrik i Svartå och ca åttahundra innevånare som var underlag för både post, bank, cykel och radioaffär, två mataffärer, polisstation, kiosk och ett par caféer. Det fanns även några underleverantörer till bultfabriken. De tillverkade bl.a. brickor till alla skruvarna.

Svartå kommun bestod av flera församlingar, bl.a, Skagershult där Hasselfors samhälle var samlingspunkt. Svartå och Åtorp tillhörde Nysunds församling och längst i öster låg Kvistbro församling. Tre församlingar utgjorde alltså Svartå kommun, Nysund, Skagershult och Kvistbro. Så upptagningsområdet för Svartå Skola var rätt så stort med den tidens mått mätt.

Nåväl, den första dagen i klass 7A i Svartå skola började inte så bra. Ulla Gustafsson, min klassföreståndare, presenterade mig för klassen och passade samtidigt på att berätta att jag var lite duktigare än de andra i klassen eftersom jag hade gått en tid i Realskolan. Den informationen fick jag äta upp. Jag fick åter börja att ”ta för mig” som det hette på den tiden. Och jag tog för mig. En gång i matkön slog jag ned en av mina antagonister med en snabb vänster som träffade där den skulle. De flesta av mina antagonister såg när han sjönk ihop och de fattade troligtvis galoppen för sedan fick jag vara ifred och fick dessutom en hel del kompisar, när jag var i skolan, för jag var inte där så ofta. I sjunde och åttonde klass skolkade jag en hel del, med mina föräldrars goda minne.

Brorsan Bo hade anställning som mjölkkörare hos Gideon Perssons Åkeri när jag gick i sjuan. När jag hade ont i magen och inte ville gå till skolan så ringde min mamma Britta till min fröken Ulla Gustafsson och meddelade att jag var sjuk, sedan cyklade jag ned till vårt mjölkbord och väntade där tills Bo kom med mjölk bilen. Han var där redan vi åttataget så jag hade en heldag som hjälplastare framför mig. Genom Västernärke åkte vi och hämtade mjölkflaskor fulla med mjölk som vi körde till Mejeriföreningens mejeri i Fjugesta. På tillbakavägen lämnade vi tillbaka tomma mjölkflaskor och den beställning bönderna skickad med sin mjölkleverans. Beställningarna bestod för det mesta av ost och smör som medlemmarna i mejeriföreningen fick köpa till ett billigare pris än hos traktens handlare. För vår del bestod beställningarna oftast av enbart Ambrosiaost. Vi hade inte så ofta råd med riktigt smör, men ibland så slog vi faktiskt till med ett par paket. Dessutom kärnade vi ibland eget smör. Det var gott.

När jag började åttonde klass hade Bo börjat som långtradarchaufför hos Jerlströms Åkeri i Laxå. Då följde jag med honom till bl.a. några platser i Norge. Vi låg ute på körning några dagar i sträck och jag glömde det tråkiga skolarbetet. En gång körde vi massaved till Fredrikshald och hade återlast med salpeter från Porsgrunn. Salpetern körde vi till ett lager i Göteborg. Bo blev ibland trött av att köra så långt och då kunde han när vi närmade oss en

lång och stor uppförsbacke överlåta ratten till mig så att han kunde slumra ett tag medan den trötta dieselmotorn sakta arbetade sig och sin last uppför backen med Norrlandsväxeln ilagd. Jag kände mig mycket stolt över att få agera hjälplästare, för det var så Bo presenterade mig när vi t.ex. färgade från Moss till Horten eller stannade till vid Hammars glasbruk för att lasta flaskor som skulle till Danska ölbryggerier. Det var skönt att slippa skolan men förresten gjorde jag inte så mycket i skolan fast jag var där ibland. Jag jagade väl mest flickor för jag hade ju blivit tonåring och bekymrade mig inte så mycket om annat än att ha kul. Konstigt att jag fick stipendium när jag gick ur sjuan. Jag hade faktiskt det högsta slutbetyget det året. Det var väl Ulla Gustafssons förtjänst. Jag vet inte. I vilket fall så avverkade jag de två skolåren i Svartå på mitt sätt. Och i dag är jag glad för det.

Slagsmålet i potatislandet

Sommaren 1965, när jag skulle fylla femton var jag nära att slå ihjäl min pappa Georg. Ja, det var ju inte meningen förstås, men slaget från min knutna hand träffade där det skulle och pappa sjönk medvetslös ihop i potatislandet. Det hela började så här. Min lillebror Stig har alltid haft en väldigt livlig fantasi. Dessutom var han jätterolig att retas med för han blev alltid så förskräckligt arg och då slog han mig, jag som var fyra år äldre, och jag fick då tröst av mamma Britta. Stig fick skäll. Ibland stryk. Det tyckte jag var roligt. Men sådan är syskonkärlek – aldrig rättvis. I alla fall. Denna söndagseftermiddag som händelsen utspelade sig så hade jag lyckats få igång min lillebror riktigt bra. Han jagade mig med några stenar i handen som han med jämna mellanrum försökte pricka mig med. Jag sprang småskrattandes före och min vidrige bror efter, ilsket vrålande. Samtidigt höll vår pappa Georg på att städa familjens gamla PV-51:a ståendes med båda benen i gruset och resten av sin maskulina kropp inuti fordonet. Av någon underlig anledning sprang jag med Stig tätt i hälarna bort mot bilen och gjorde ett snävt vänstervarv runt den svarta PV-limousinen. Eftersom varvtiderna runt bilen blev snabbare och snabbare bar det sig inte bättre utan Stig fick tag i den öppna bildörren och i en tvärvändning slog igen den med full kraft om pappas åderbråcksfyllda smalben. Men den vältränade skogshuggaren for med ett snabbt tjut ut ur bilen på samma gång som han lyckades med all sin kraft drämma sitt flintskalliga huvud i den hårda dörrkarmen. När den vansinnige familjefadern äntligen stod upp utanför bilen så hade han redan då blivit väldigt mycket misshandlad. Det var förstås jag som stod mitt framför honom och det var mig han med ett kampvrål började jaga över potatislandet bort mot skogen. Stig hade väldigt snabbt gömt sig på höskullen. Efter så där en femtio meters jakt fick jag en konstig känsla i huvudet, det var som jag blev Hulken, jag vände mig blixtnabbt om, tog sats med högernäven från lårhöjd och slaget träffade pappa Georg i solarplexus. Han föll som en stor fura. Alldeles livlös. Jag var övertygad om att jag slagit ihjäl min pappa. En hemsk känsla. Jag sprang till skogen och gömde mig. Min äldste bror Bo hittade mig under en gran där jag låg och grät. Det första jag frågade Bo var om pappa levde, och det gjorde han. Jag grät hela vägen hem. Pappa satt vid köksbordet med resten av familjen hos sig. Han var inte arg. Han såg väldigt lycklig ut. Han talade om för mig att när han var medvetslös så drömde han att han var bland änglar på en stor blomsteräng där fåglar sjöng och allt var så vackert. Efter den dagen verkade det på pappa som han trivdes bättre och bättre med livet, han gick ofta och smålog, precis som han visste något som inte många vet. Han fick mycket stryk den dagen, min pappa.

Fyllekalas

Bland de första gångerna jag var ordentligt full var på idrottsföreningens årsfest det året jag skulle fylla femton. Festen var på våren, i april tror jag det var, för det låg lite snötappar här

och var utanför brukshotellet där Hasselfors gymnastik och idrottsförening tjoa sta med ett hejdundrande fyllekalas. För det var det, ett fyllekalas alltså. Visst började det lite stilla med prisutdelningar och hedersomnämningen till de bästa skidåkarna, fotbollsspelare och andra som utmärkt sig på något sätt. Urban Arvidsson som var ordförande hade ett sjå att hinna med utdelningen av alla pokaler och plaketter innan festdeltagarna blev uttråkade eller överförfriskade. Det ena var inte bättre än det andra. Stig-Olof, var ordentligt på örat och bjöd på vodka hej vilt. Även jag fick smaka en del ur hans fickjumna butelj. Jag var inte alls van vid något starkare än någon enstaka mellanöl som jag druckit i smyg, så jag blev rätt duktigt full. Tänk, jag tyckte livet var toppen, jag svävade som på moln, jag var störst och värst i hela Västernärke. När äntligen alla hade fått sina priser och alla tal och tacktal hade hållits spelade orkestern upp till dans. Jag vinglade väl runt ett par danser med någon medelålders halvlullig tant som tyckte det var häftigt med en ung och välbyggd kavaljer och som hon dessutom fick trycka lite extra hårt mot med vissa delar av sin trånande kropp. Jag blev väl mest generad och försvann ut på Brukshotellets grusplan för att inhämta frisk luft och mera brännvin. Jag hade liksom fått smak på dessa ljuvliga styrkedroppar som var nog så otäcka att svälja men betedde sig ungefär som ricinolja, hade man väl fått ner det otäcka så gjorde vätskan nytta. Och jag hade inga problem med att få tag i mer sprit för det är klart att man bjuder när det är fest.

Dansbandet som spelade hette Dominos och var mäktiga populära. Jag minns att de hade rosa kostymer med svarta silkesskjortor och såg väldigt eleganta ut. Efter ett tiotal låtar skulle de ha paus med förfriskningar. Då kom jag och en trollkarl upp på scenen. Vad jag skulle där att göra förstod jag inte förrän han presenterade mig som sin assistent för kvällen. Det här tyckte jag var toppenroligt. Alla tittade på mig och trollkarlen, fast mest på mig, för jag började bli bra bladig och de flesta festdeltagarna undrade väl över hur Lindbergs mellanpojke skulle klara det här. Men det gjorde jag med all glans. Trollkarlen gav mig i uppgift att välja ett kort som bara jag visste vilket det var, sen gömde han det i korthögen och skulle sen plocka fram det och jag skulle intyga att han lyckats. Men det gjorde jag naturligtvis inte. Plockade han fram ruter dam sa jag att det var spader dam jag valt och så vidare. Trollkarlen försökte några gånger till innan han tröttnade och for hem till Rölfors. Han gjorde fiasko och för mig blev det succé. Tror jag i alla fall. Frampå småtimmarna tyckte min bror Björn att det var dags att åka hem så han frågade mig om vi skulle dela på en taxi. Jag tyckte att hade man varit ute och supit en hel kväll så kunde man faktiskt gå hem. Och så blev det. Björn och jag trätte hela den två kilometer långa vägen hem till vår lilla torpstuga om det är rätt att åka taxi eller gå hem när man är full. Ingen av oss vann trätan men våra högljudda röster hade i alla fall väckt våra föräldrar en god stund innan vi nådde förstutrappen till vårt kära Tärnsjötorp. Vi fick en riktig avhyvling och fick sedan gå och lägga oss. Det var i alla fall en riktig toppenfest idrottsföreningen hade ordnat. Skitkul!!

Sommaren 1965 slutade jag skolan. Jag hade avverkat åtta obligatoriska skolår. Hurra! Jag var fri. Till hösten skulle jag börja på Esabs verkstadsskola i Laxå. Det var då det. Inte nu. Efter att ha kört runt på olika mopedvrak i 2 års tid hade jag äntligen fått råd att köpa en ny moppe av märket Fram Solifer Kaxi. Det ni. Hur jag hade fått ihop pengarna? Jo, jag hade redan som tioåring svarat på en annons i Hemmets Veckotidning från maskinfirman Öberg och Östman i Örnsköldsvik. Dom sökte återförsäljare över hela landet. Det var inte frågan om någon viss ålderskategori. Att jag bara var 10 år var det ingen som frågade efter. Jag fick efter några dagar en stor katalog som även innehöll ordersedlar med mera på posten. Det var bara att sätta igång. Jag gick runt i bygden och tog upp order på symaskiner, radioapparater, dammsugare och diverse prylar. Störst framgång hade jag nog med min moster Inga. Hon beställde det mesta av vad hon behövde till sitt lilla lantbruk av mig. Som återförsäljare för Öberg och Östman fick jag in pengar till mina mopedinköp under de första åren av min tonårstid. När jag

sedan skulle till att fylla femton beställde jag en moped av Öberg och Östman. Jag skulle få återförsäljarrabatten så snart jag skickat in betalningen till dom. Jag betalade men det kom aldrig några pengar till mig. Det struntade jag väl i. Jag hade roligt med min moppe och tänkte inte så värst mycket på pengarna. Det rörde sig väl bara om ett par hundra. Så småningom kom det ett brev från en advokatfirma där det stod att Öberg och Östman hade gjort konkurs och att min återförsäljarrabatt inte skulle betalas ut. Så var det med det.

Mellanöl, brudar och sågverksarbete.

Efter idrottsföreningens årsfest hade jag fått smak på det där med alkohol, fast det hade jag nog fått ändå. Det var lätt att få tag på öl. Varenda lanthandlare sålde mellanöl till tonåringar. Man knackade på dörren på baksidan efter stängningsdags så öppnade alltid någon snäll butiksinnehavare litet försiktigt så man kunde smyga in och köpa någon back ”Tuborg grön” eller ”TT”. Det var nog bra extraförtjänst för dåtidens lanthandlare. Så smög man ut till kompiserna som stod och väntade med sin nyinköpta Volvo PV sport och sitt nytagna körkort i plånboken som putade ut ur bakfickan. Så fort fredagen kom åkte vi ut och raggade brudar.

Hösten 1965 kom så småningom. Den 14 augusti började skolan. För min del så var det ESAB:s verkstadsskola som gällde. Jag tog min numera rätt så risiga Fram Solifer Kaxi och åkte iväg en dimmig augustomorgon de femton kilometrarna till Laxå. Det var inskrivningsdags. Nu skulle jag bli verkstadsarbetare. Så det så. Lite lön skulle jag få, 1.82 kr i timmen. Lönen skulle höjas andra året, Om man skrev på kontraktet vill säga. Det gjorde jag inte. Efter två månader då jag lärt mig att svarva och fräsa lite grand så slutade jag. Fy faen vilket tråkigt ställe. När jag kommit på morgonen och klivit in genom den tunga porten till verkstadslokalen som utgjorde skollokalen kände jag mig jävligt fångad. Efter ett långt samtal med rektorn om att jag aldrig skulle bli någon duglig verkstadsarbetare så tog jag min trimmade Fram Solifer Kaxi och åkte hem till mitt kära Tärnsjötorp. Jag skrev aldrig på något kontrakt. Det kontrakt som ESAB skrev med alla sina verkstads elever. Det skulle aldrig falla mig in. Inte skulle jag bli någon livegen verkstadsarbetare som var ESAB trogen hela livet. Det trodde jag i alla fall, att om jag skrev på kontraktet så hade jag sålt mig för resten av livet. Mina tankar på att sluta hade börjat några dagar tidigare då de som gick andra året började döpa alla nybörjare. Det gick till så att en sex sju stora tvåor stod och väntade när ettorna bytte om till verkstadsoverallen på morgonen. De släpade iväg den stackars skrikande ettan till toalettstolen, tryckte ned hans huvud så långt det gick och spolade sedan två till tre gånger. Mig fick de inte iväg till toalettstolen. När jag såg att de var på väg till mig blev jag vansinnig. Jag fick tag i en stol med järnrör till ben och vrålandes slog jag vilt omkring mig så att åtminstone tre av de stora grabbarna fick kraftiga blåmärken. En av dem blev sjukskriven. Det var till slut ingen av dem som ville fortsätta med försöket att döpa mig. Tänk vad ilska kan vara bra ibland. Men vilket jävla sätt, att doppa en annans huvud i toastolen. Jag blir arg bara jag tänker på hur det var. Tänk vilken tur att jag tog beslutet att avsluta min utbildning till verkstadsarbetare och åka hem till mitt kära Tärnsjötorp.

På kvällen när pappa kommit hem från skogen och klarat av mjölkningen tog han mig i upptuktelse:

- Va faen menar du med att komma hem och inte ha något annat i stället.
- Dom tvingar ju mig att skriva kontrakt. För faen, la jag till sådär i smyg.
- Du får aldrig sluta ett jobb innan du har något annat i stället. Lär dig det.

Nu var han arg. Så där som han kunde bli ibland. Vit i ansiktet. Farligt arg. Så gick han in i vardagsrummet, stängde dörren, lyfte telefonluren och jag hörde hur han pratade med någon, men jag hörde inte vartenda ord men jag förstod att det gällde mig. Så kom han ut ur rummet, tittade stint på mig och så kom orden:

- I morgon klockan sex börjar du stämpla på hyvleriet. Du skall anmäla dig hos förman Magnusson.
- Vad skall jag göra då, stämpla, vad är det för något.
- Dom visar dej, och så gör aldrig om det här nån mer gång, aldrig, kom ihåg det. Du måste alltid ha något annat jobb innan du slutar.

Sådan var han min pappa. Jag har faktiskt inte gjort om det. Fast ibland har det varit nära.

På hyvleriet jobbade bara gamla stofiler, och så jag. Det här var straffet för att jag slutade på ESAB. Det var inget fel på de gamla stofilerna, det var bara det att de var vana vid att hålla på arbetstiderna, göra rätt för sig och att inte prata mer än nödvändigt. Det gick förresten inte att prata. Den stora femkuttershyveln dundrade så att den dränkte alla försök att gör sig förstådd på något annat sätt än att peka och gestikulera. Och hyveln skulle vara igång så länge det var arbetstid.

Kl. 06.30 – 10.45, rast i 45 min, arbete 11.30 – 15.15. Arbetsdagen bestod alltså av 8 timmar och trettio minuter. Behövde man gå på toaletten fick man se till att bli avbytt av någon, om det fanns någon i närheten. Städning och inställning av hyveln fick göras utanför arbetstiden. Hans som var hyvelmästare hade extra betald tid utanför ordinarie arbetstid för att ställa om och ställa in hyveln för rätt dimension. Han tyckte väl att vi andra som inte hade lika hög status som han kunde sopa gratis. Och det gjorde vi. Det var inte tal om nåt annat.

Min uppgift var att stämpla alla brädor med rätt stämpel i ena änden. o/s, kvinta och utskott. Så hette de olika kvalitéerna. En stämpel i varje hand, vänster O/S, höger Kvinta och en fotpedal för Utskott. Fem man betjänade den stora hyveln som var placerad i en envånings tegelbyggnad i södra utkanten av sågverksområdet. Einar skötte om införseln av trallor med ohyvlat virke från brädgården. Lennart tog brädorna från trallan och lade upp dem på rullarna som drog in dem i hyveln. Hans stod och tittade när de kommit ut ur hyveln och lagt sig tillräta på den tvärgående transportören. Han tittade noga, vände på dem och till slut skrev han sitt tecken med en centimetertjock blyertspenna. o/s, kvinta eller utskott. För kvalitén o/s skrev han ett streck, för kvinta ett v och för utskott skrev han 6. Jag satt på en träbänk högt uppe vid taket där brädorna i snabb takt for förbi med mina stämplare redo för att stämpla som Hans bestämt. Allan stod vid transportörens slut och tog emot brädorna och lade dem i ett fint paket som när det blev fullt togs om hand av Einar som också såg till att det alltid fanns en tom tralla att lasta på när en blivit full. På så sätt behövde vi aldrig slå igen hyveln utan den kunde gå hela arbetstiden ut. Det var ju bra, för hyveln hade säkert kostat bruket mycket i investeringskostnader. Och dessa kostnader måste ju tjänas in. Det var ju bara det att jag höll på att bli tokig av att sitta uppe vid taket och stämpla dessa jävla brädor. Jag kunde ju inte ens gå på toaletten utan att någon bytte av mig. Ibland kunde det hända att brädorna tog slut, att vi skulle byta sort, eller att den jävla hyveln gick sönder. Men det var inte så ofta. De gamla stofilerna kunde sitt arbete, och de utförde det mycket väl.

Det var inte utan att jag kände mig förtjänt av en riktig fylla när fredan äntligen kom och jag var ledig både lördag och söndag. Livet var en plåga. I alla fall arbetslivet. Det var den här tiden som jag fick lära mig att arbete är tråkigt men att man vänjer sig. Det sa i alla fall alla som lärt sig att stå ut. ”Det blir bättre med åren, ska du se. Till slut så står man ut utan att tänka på jobbet”. Nej, så här kunde inte livet vara. Jag tänkte i alla fall bli någon. Inte någon

jävla bruksarbetare. Idol skulle jag bli. Skriva musik. Miljonär. Slippa arbeta. Är det så här jävla tråkigt att arbeta ska jag inte arbeta. Så det så. Tänk, jag vande mig aldrig vid bruksarbete. Jag stannade i exakt sex veckor. Den gången. Det är jag glad för.

Någon dag i början av december det året började jag min anställning som skogsarbetare. Jag fick efter mycket tjat följa med min pappa till skogen. Jag fick inte använda motorsågen - pappas stolthet, en Partner R 12. Men det gjorde jag utan lov en gång. Då sågade jag ett stort jack i vänstra knäskålen. Vi hade just fällt en stor frötall när vi kom på att vi skulle ta en rast, storebror Björn, farsan och jag. Även Björn hade tröttnat på bruksarbete och följt med farsan till skogen.

- Kan jag inte få prova att kvista lite? Frågade jag pappa.
- Ja, du kan väl prova lite då mens vi sitter här. Du kan väl ta den här tallen som ligger här då, men inga knän under stammen. Sa min orolige fader myndigt.

Knän under stammen tänkte jag medan jag ryckte igång R-12:an och gav full gas så det skrek i motorn. Va faen menar han med knän under stammen?

Jag stövlade ut mot den gamla furan och angrep gren efter gren, huj vad det gick. Det här var livet. Nu var jag snart klar med de grövsta grenarna, då, just då när den sista grenen skulle skiljas från stammen kände jag en fruktansvärd smärta från mitt vänstra knä. Jag slängde sågen framför mig på andra sidan stammen och hoppade upp på densamma och sprang fort till farsan och Björn där de satt vid brasan och drack kaffe. Farsan svor: jävlar anamma unge, vad har du nu ställt till med, lägg upp benet här så får jag se.

Byxorna var sönderslitna och ett stort blodrött jack gick tvärs över knät från utsidan till insidan av låret och helt plötsligt så tappade jag minnet och allt blev svart.

Jag vaknade på ett helstamssläp efter en Timberjack. Det var enda sättet att få ut mig till vägen där vi hade vår Ford Taunus 12m kombi parkerad. Farsan och Björn gick bredvid pulsandes i snön. De hade surrat ihop stammarna så jag inte skulle glida ner emellan dem när Timberjacken följde den krokiga timmervägen ut till min räddning. Så småningom kom vi ut till bilen och de bar mig till bakluckan och stuvade in mig ungefär som i en bårbil. Det hade snöat en hel del under dagen så de fick skotta loss bilen och just då kom snöplogen så vi kunde åka efter den ned till landsvägen för vidare färd till Karlskoga lasarett. 36 stygn och 2 månaders sjukskrivning. Jag var ju inte med i sjukkassan än, men jag fick pengar ändå, 18 kronor per dag från riksförsäkringsverket. Hur olyckan gått till kunde vi inte berätta så där riktigt ordentligt. För jag var för ung för att använda motorsåg. Trodde vi i alla fall. Och så var det nog. Men jag var inte så himla lessen ändå. Jag slapp arbeta. Jag kunde vara hemma och greja med sånt som jag tyckte var roligt. Köra moped med rakt gipsat ben, skjuta med luftgevär ut genom fönstret för att försöka träffa t.ex. en skata, eller hitta på något annat roligt hemma på torpet. Trevlig sysselsättning saknade jag inte, och dessutom så hade jag ju betalt för att ha roligt. Toppen.

Men allt har ett slut. I början av februari 1966 var det slut på det roliga. Jag skulle börja göra rätt för mig. Knät var läkt och jag började återfå styrkan i benet. Eftersom jag inte hade ordnat något annat jobb under min sjukperiod så fick jag följa med farsan till skogen igen. Det gick ju inte bra. Jag var med några dagar och barkade massved. Det var ett jävla tråkigt jobb. Men jag hade ju mitt knä som jag kunde utnyttja. Och det gjorde jag. Efter några grankubbar

hojtade jag på farsan där han for fram som stormvind inne i en nyfälld jättegran. Till slut uppmärksammade han mina viftande armar. Han stängde av R-12:an och skrek.

- Vad är det.
- Jag har ont i knät.
- Va, vad säger du.
- Jag har ont i knät.
- Gå hem då.

Och det gjorde jag. Vi hade ett hygge ett par kilometer hemifrån, så det var inte så långt hem. Farsan förstod nog att jag inte trivdes i skogen. Han hade nog upplevt detsamma. Det var bara det att han hade fått lära sig att det var bäst att vänja sig så fort som möjligt. Jag tror mig veta att han numera trivdes rätt så bra med sitt skogsarbete. Det var fritt, ingen reglerad arbetstid och rakt ackord. Man fick betalt efter hur mycket timmer och massaved som man fällde, kvistade och barkade. Timret barkades inte. Det fick ligga där man fällt det. Det skulle bara vändas så att man kom åt alla kvistar. Massaveden la man upp i res, eller klipp som man sa ibland. Massaveden skulle läggas upp så för att körarn skulle få lättare att lasta och apteraren skulle kunna mäta av rätt. Det var apteraren som ansvarade för att huggarna och körarna fick rätt betalt. De apterade också stammarna. Det fick inte huggarna göra själva. De visste var stammarna skulle kapas så att man fick ut det mesta möjliga värdet ur trädet.

När jag kom hem klagade jag för mamma.

- Jag har fått ont i knät, det känns som jag inte orkar riktigt.
- Du får väl vara hemma någon dag så blir det väl bättre sen.
- Jag vet inte, jag kanske skall hitta något annat att göra.
- Far din blir inte glad. Det är nog bäst att du vilar dig nu så du är utvilad till i morgon så får vi se då hur det blir.

Jag var hemma nästa dag också. Dan därpå skulle pappa börja på ett nytt hygge. Det var ett stort tallbestånd som skulle slutavverkas. Det var ju rätt spännande med en slutavverkning, så jag följde med. Det var inte så långt att gå till det nya hygget, bara en dryg kilometer. Det var rätt så trevligt att gå där tillsammans med pappa. Jag var allt en riktig karl i alla fall där jag stövlade fram i nyinköpta graningestövlar, storväst och en ryggsäck med yxa och matsäck i. Det ångade från våra munnar i det klara kalla vädret. Nu skulle jag allt visa farsan att jag kunde hänga i. Det var fint det här, farsan och jag. Vi var ett team. Jag fick till uppgift att skotta bort snön runt de stora timmertallarna. Det var inget lätt jobb för det var mycket snö och den översta snön hade frusit till ett tjockt lager skare. Men jag jobbade på med dyngskoveln medan pappa fällde för fulla muggar och kvistade de långa stammarna nakna från grenar. Han fick inte kapa dem förrän apteraren kommit. Han skulle komma om några dagar så det var bäst att jobba på så att så mycket som möjligt rapporterades in till skogvaktaren. Min del av lönen var bestämd till 25 öre per skottad stam.

Rätt som det är kommer min bror Björn stövlandes över hygget. Björn hade tröttnat på skogslivet och tagit anställning som serviceman på Shellmacken vid Marka motell. Han går fram till pappa. Pappa stänger av sin R-12:a. De står och pratar en stund och kommer sedan över till mig. Pappa ser alldeles blek ut. Det är Björn som börjar prata.

- Farmor dog i natt.
- Jaha, ojdå, vad ska vi göra nu då?
- Du kan väl fortsätta och skotta. Pappa och jag går hem.
- Ja gör det ni, jag blir väl kvar här. Elofsson kommer ju snart och apterar.

- Pappa kommer väl tillbaka sen, men rör inte sågen.
- Nej då, jag ska bara skotta.

De vände sig om och gick. Jag gick till stubben där matsäcken stod och tog mig en limpmacka och lite kaffe. Det här går ju inte, tänkte jag. Det blir ju inget gjort här. Det kanske är bra om jag i alla fall fäller dom som jag skottat runt. Så jag tankade och fyllde olja i R-12:an och drog igång den bullrande tingesten. Oj vad jag fällde. Den första stora tallen hängde sig ordentligt. Hur jag än ruskade i den så fick jag inte ned den. Det var bara att fälla tallen som stod i vägen. Det gick åt helvete med den också. 12 tallar hängde i ett stort röse i luften när pappa kom tillbaka. Sågen hade slutat att fungera. Den fick sig en smäll av roten till sista tallen när den föll tvärs över stammen på föregående träd. Sågen for nog minst 20 meter in i granskogen vid hyggets slut. Att inte jag stod i vägen för roten var väl Guds försyn. Pappa tittade på bedrövelsen och sa helt lugnt. ”Jag är glad att du lever. Nu går vi hem pojke”. Och det gjorde vi. Dan därpå hade pappa ordnat jobb åt mig på snickerifabriken. Nu skulle jag bli maskinsnickare.

Snickerifabriken var förlagd till brukets gamla lokstall. En tvåvånings fabriksbyggnad byggd av sinnersten. Snickerimaskinerna fanns på övervåningen och lager och brädförråd på första våningen. De tryckimpregnerade brädorna som användes för tillverkningen av trädgårdsmöblerna spelades upp på ett långt spel som började tio meter utanför fabriken. Det slutade på andra våningen där någon snickarlärling stod och tog emot brädorna och lade dem i jämna fina staplar. Den som stod och lade på brädorna bestämde takten, ville han jävlas så var det lätt att göra det nu.

Till snickerifabriken anlände jag en morgon i februari för att arbeta min första dag som maskinsnickare. Jag ställde ifrån mig moppen i cykelstället, en Apollo med remdrift och fixat insug. Min tidigare moppe, Fram Solifer Kaxi, hade sedan en tid tillbaka legat i smådelar ute i vårt svinhus. Den var så att säga slut. Skuren. Ja, det var inte så underligt efter min hårda behandling och alla mina försök att trimma både kolv och insug. Eftersom jag hade fått vårt avlagda svinhus till mekarverkstad, så befann sig den misshandlade moppen där. Och där fick den ligga resten av sitt leverne, om man nu kan uttrycka sig så. Sunes moppe stod i cykelstället redan. Sune hade efter att gått ut skolan börjat direkt på snickeriet. Det var med stora förväntningar som jag knallade in genom dörren och halvsprang uppför trappan till fikarummet. Det var varmt och luktade kaffe. Värmen kom från vedpannan som var belägen under golvet till fikarummet. Pannan eldades med avkapen från de tryckimpregnerade furubrädorna som användes i tillverkningen. Arseniken i brädorna värmdes bra, men det var en speciell lukt av tryckimpregnerat virke. Men man vänjer sig vid allt.

- Jaha, du ska bli en i gänget nu, sa Henry. Samma Henry som varit min slöjdmagister.
- Javisst. Vad ska jag börja med?
- Nu ska vi ta det lite lugnt, vi skall prata lite du och jag först. Men allra först ska vi vänta på att det blir dags. Sa Henry och tog sig en slurk kaffe ur termosmuggen.

Klockan hade ännu inte slagit sju, och här satt man kvar i fikarummet till prick sju. Så var det här.

- Jaha, det är dags. Ska du ha lärlingsplats eller ska du jobba? Frågade Henry.
- Ja, ja vet inte? Är det någon skillnad?
- Du tjänar mindre om du har lärlingsplats, sa Sune som satt kvar trots att det var dags. De andra två, Artur och Vejne hade redan försvunnit upp till sina maskiner. Det hördes tydligt när den stora spånfläkten drogs igång, för att några sekunder senare överröstas av den stora planhyvelns tjut.

- Har du lärlingsplats? Frågade jag Sune.
- Ja, jag ska bli snickare.
- Då tar jag det med. Vad får jag i timmen?
- Då blir det 3.45. Sa Henry. Då får Sune visa dig runt lite. Så kan ni väl ta och spela upp fyrtummen sen. (Fyrtummen var ett paket impregnerade brädor 1" x 4". Eftersom alla trädgårdsmöbler tillverkades i furu så angav man bara bredden på brädorna. Tjockleken var så att säga redan given, om det inte var fråga om plank.)

Sune visade mig runt och sen tog vi tag i själva arbetet. Sune la på. Jag tog emot. Artur visade mig var jag skulle stapla upp brädorna. Efter att vi spelat upp alla brädor blev det kafferast. Det här kändes bra. Jävligt bra, varmt och skönt och trevlig stämning. Sune var också väldigt rolig att arbeta med.

- Nu kan ni väl plana bordsbena för vi måste ha dem färdiga den här veckan. Beordrade Henry Sune och mej.
- Ja, jag matar väl, sa Sune.
- Ja, och visa Börje lite först hur man ställer in och så kan du väl visa honom var hörselvadden finns.
- Ska han få några handskar? Frågade Sune.
- Det blir väl bäst så.

Så satte vi igång med vårt planhyvlade.

Här trivdes jag. Vilket jobb. Jag lärde mig planhyvla, rikthyvla, limma trädgårdsmöbler och mycket mer som hör till en maskinsnickares kunskaper. Jag hade lärt mig allt på tre månader. Sen kom den där smygande känslan av otålighet. Samma känsla som jag fått på de tidigare jobben. Fångad, långtråkigt. Jag var trött på hela skiten. Samma olustiga känsla som jag fått på hyvleriet av att känna mig fastlåst och värdelös. Varför kunde inte jag stå ut på ett jobb? Jag var nog lite annorlunda än alla andra. Att ta emot bakom planhyveln gick väl an den första tiden. Men när jag tagit emot 400 bordsben. Lagt dem i en snygg och jämn stapel på den lilla vagnen. Kört tillbaka vagnen till andra sidan planhyveln och tagit emot dem igen när de blev hyvlade på andra sidan, i två veckor i sträck, då var jag trött på alla jävla bordsben. Sune som matade tyckte inte det var tråkigt. Inte såg det så ut i alla fall. Han verkade trivas väldigt bra. Vad var det för fel på mig. Jag som redan blivit en hoppjerka innan jag hunnit fylla sexton år. Ja, något fel var det. Att jobba på snickeriet hade hög status. Ett riktigt smörjobb. Fick man jobb där så slutade man inte frivilligt. Men jag vantrivdes. Jag ville bort från allt långtråkigt planhyvlade. Ja, jag var nog inte riktigt klok jag. Men, vem fan ger upp, inte jag. Jag kläckte nya friska idéer.

Någon gång i april kom jag på att jag ville bli skogshuggare, igen. Utbildad skogsyrkesarbetare. Jag hade sett en annons om en ettårig utbildning anordnad av Kvinnersta skogsbruksskola.

- Ja men Börje, du har ju varit med i skogen. Du trivs ju inte där.
- Det kanske jag gör om jag får lära mig på riktigt. På Kvinnersta får jag egen såg och utrustning. Sa jag till min uppriktigt förvånade pappa. Och så får jag studiebidrag fortsatte jag för att riktigt övertyga min svårövertalade far.
- Ja, gör vad faen du vill, bara du gör något vettigt.

Och det gjorde jag. Något vettigt alltså. Den 20 augusti 1966 började jag min skogsyrkesarbetareutbildning på Kvinnersta skogsbruksskola. Det blev ett mycket

omtumlade och frigörande år på Kvinnerstaskolan. Jag hade godkänt i alla ämnen när jag slutade, men inte mer. Men jag lärde mig leva livet. Så det så. Och det var ju vettigt.

Vi kan ta det lite från början. Alltså, det var 6 mil till Kvinnersta. Det gick inte att pendla. Det visste jag när jag sökte. Men på Kvinnersta fanns ett elevhem som inte gick av för hackor. Husmor och en frivillig vakt av rektor Per Sjöström på kvällarna när Husmor gått för dagen räckte inte speciellt långt för att hålla ordning på ett gäng ungdomar, alla levnadsglada pojkar mellan 16 och 25 år.

Jag fick skjuts av pappa och mamma till Kvinnersta första dagen. De var med på uppropet och sedan hjälpte de mig att bli installerad i mitt komfortabla dubbelrum. Sedan satte de in sig i sin nyinköpta begagnade Saab 93:a. Den var högerstyrd. Men vad gjorde väl det, den var billig och väldigt praktisk sa pappa. Den gick till och med att köra på motorsågsbensin. Dom puttrade iväg i ett moln av blårok. Jag skulle inte komma hem förrän till helgen. Vad skönt. Måndagen därpå skulle jag ha ledigt för att köra upp för motorcykelkörkort. Det ni. Jag hade redan köpt en Zundapp KS 100 av Fallbergs cykelaffär i Laxå. Den stod hemma i körhuset och väntade på mej. Ja, ja, nu var jag här. Men vem skulle jag dela rum med? Så kom han då. Han hade missat uppropet på grund av att han tagit fel buss från tåget i Örebro. Han kom bara till Lillån, två kilometer från Kvinnersta. Stackarn.

- Bert-Åke Gustavsson, sa han när han kom in med sin väska och ryggsäck.
- Nä, Börje, Bert-Åke, vem är det? Svarade jag. Jag som inte var van vid något finlir, sånt där som presentera sig själv och sånt.
- Fan, det är ju jag. Jag ska bo här. Vem är du och var kommer du ifrån.
- Jag heter Börje. Jag kommer från Hasselfors.
- Hasselfors, vilket jävla ställe att bo på.
- Visst, men nu är jag här. Jag ska åka hem på helgerna.
- Ja, det gör väl alla. Vi får ju inget käk på lördagar och söndagar.
- Nähä, men det finns ju kokplatta i allrummet.
- Det är väl ingen som vill laga kaket själv. Nej du. Det är nog bäst att åka hem.
- Ja, det är väl det.

Även om det blev lite tokigt i början så kom Bert-Åke och jag att bli de bästa kompisar under tiden på Kvinnersta. Han var inte så fin i kanten som jag först fick intryck av. Dock var han väldigt noga med sin hygien och tänder. Han borstade tänderna både morgon och kväll. Jag borstade mina när jag skulle träffa någon tjej. Och det blev en hel del med tandborstade det närmaste året.

På Kvinnerstas 1:åriga skogslinje fick man lära sig att köra motorsåg, fälla, kvista och även barka massved. Fast barkningen fick vi bara någon enstaka lektion i, den skulle vara omodern innan vi hunnit slutföra vår utbildning talade Yngve Ljung om för oss. Yngve Ljung var en lugn och bra skogstekniker som fått jobb som lärare. Han var bra på att spela fotboll och han kunde det där med att förstå sig på oss levnadsglada ungdomar.

Förutom det praktiska i skogen med motorsågen fick vi också plugga teori, skogsräkning, ergonomi, jakt o viltvård, svenska och gymnastik. På gymnastiken spelade vi fotboll med Yngve. När det inte gick att spela fotboll hade vi ingen gymnastik. Vi fick även lära oss att plantera gran och tall, beräkna provytor och så något som jag tyckte var roligt, skruva med motorsågen. Det blev jag en hejare på. Speciellt att fila kedjan för hand med en rundfil. Jag fick fila åt de flesta när vi var i skogen och sågade. ”Börje, kan du fila åt mej, jag fått inte nå bra”, fick jag ofta höra precis när jag kommit igång på allvar efter att jag filat och filat på alla

andras sågar. Jag fick ju inget gjort själv. Vi hade ju lite betalt när vi var i skogen. ”Jamen, jag sågar några bitar åt dej så filar du åt mej”, blev ett stående uttryck i skogen. Så att fila sågar, det kunde jag, men någon bra skogshuggare blev jag aldrig. Och lika bra var det. Visst var jag stark och uthållig när det gällde fotboll eller skidåkning, men det var roliga sysselsättningar. Skogsarbete tyckte jag var tråkigt.

Kvinnerstaskolan hade även en utbildning för blivande bondhustrur. Lanthushållslinjen. På lanthushållslinjen gick 30 unga tjejer, levnadsglada tjejer. Jordbrukslinjen fanns också. Där gick 30 blivande bönder. Inte så levnadsglada unga pojkar som de som gick skogshuggarlinjen. Det vet ni väl hur bönder är. Lite tröga, luktar koskit och är mest intresserade av kor. Det var i alla fall vad vi skogskarlar hade för fördomar om bönder och bondungar. Vi var två lag som från början konkurrerade om tjejerna på lanthushållslinjen. Och vi vann naturligtvis. Inte tu tal om saken.

Suparberget låg en bit ovanför skolan. Man kom dit om man gick en liten grusväg förbi tjejernas elevhem och fortsatte en kilometer förbi en kohage och till slut så var man inne i tät skyddande granskog. Här fick vi Kvinnerstaelever vara ifred från alla som inte var invigda i våra hemligheter. Det gick att köra bil nästan ända fram till lilla berget. Det fanns en lagom stor vändplats alldeles nedanför. Tjugo meter att kånka på öllådan upp till de i fyrkant lagda stockarna med en lägereld i mitten. Ölen hade vi köpt på Wessels varuhus i Lillån. Varuhuset var alldeles nybyggt och mellanölen stod uppradad i sina backar längst inne under trappan till restaurangen. Här hämtade vi vår billiga fylla, betalade i kassan och lastade Per Boströms röda PV-sport full med ölbackar.

Väl på plats vid lägerelden och med några tjejer som sällskap öppnade vi våra ölburkar och blev allt fullare och fullare. Juhanni Jacko tog fram sin gitarr och vi sjöng med i både fyllevisor och Dan Andersson-ballader. Livet lekte och det blev både kyssar och kramar framför lägerelden.

I övrigt så hade jag väl ihop det med flera tjejer under Kvinnerstatiden, men de historierna tog slut väldigt fort. Det var alltid tjejerna som gjorde slut. ”Du bara leker med mina känslor” sa Monika när hon gjorde slut. ”Vilka känslor” svarade jag uppriktigt förvånad. Jag hade nog inte fattat det där med kärlek och känslor riktigt. Jag hade ju min Zundapp KS 100. Den åkte jag både till och från skolan på. Mest från får jag nog lov att säga. För när jag inte tyckte det var roligt på skolan åkte jag ut på andra äventyr. Morsan och farsan kunde ju inte hålla koll på mig på veckorna. Det trodde de att lärarna eller husmor gjorde. Eller vad de nu trodde. Jag hade i alla fall kul. Festerna på suparberget fortsatte under höst och vårtermin, när vädret så tillät. Bilresorna till Wessels för att bunkra upp med öl blev tätare ju mer tiden gick. När vårterminen började lida mot sitt slut fick vi reda på de kommande betygen.

- Du Börje kommer bara att få b i alla ämnen, ja inte i maskinlära, för där Har Bertil gett dig litet a. Sa Yngve när det var dags för betygsgenomgången. Var har du varit nånstans? Inte har du varit här så värst mycket.
- Nej, men det har varit jävligt bra här. Jag ska börja och serva motorsågar på bruket.
- Vad ska du göra sa du? Serva motorsågar.
- Ja, jag har fått löfte om att serva Hasselfors Bruks alla motorsågar. Som egen företagare.
- Jaha, jasså, ja, det kan du väl, du har ju bra betyg i maskinlära.

- Ja, det har jag gjort när jag inte varit här, ordnat med mitt nya företag alltså. Jag har fått tillstånd av överförmyndaren att starta nu i juni.
- Jaha, lycka till då.

Det hade jag faktiskt ordnat med. Jag hade tillsammans med Fallbergs cykel o sportaffär i Laxå ordnat så att jag skulle som egen företagare driva en filial i Hasselfors. Sven Fallberg och jag skulle bli kompanjoner.

Examensdagen kom Georg och Britta och hämtade mig i sitt senaste fynd. En skoda 1000 MB. En orangeröd liten låda med motorn placerad bak. En något rostig gasvire från gaspedalen till den enportiga förgasaren hade den effekten att motorn eftervarvade efter varje gaspådrag. Eftersom motorn var luftkyld och dessutom varvade en hel del extra, som sagt var, lät det ungefär som ljudet från elvisp som håller på att skära ihop. Alla mina kompisar, lärare och andra tittade storögt och undrande när mina föräldrar kom för att hämta mig. Det gjorde de även när vi åkte därifrån. Skitsamma, jag skulle aldrig komma tillbaka. Nu var det eget företagande som gällde. Jag hade minsann ordnat det bra för mig. Mina före detta Kvinnerstakompisar skulle ju bara bli skogshuggare. Jag skulle bli direktör. Och det blev jag. Fast inte så enkelt som jag trodde. Det fanns rätt så många hinder på den vägen. Otroligt många hinder.

På hemvägen talade jag med mina kära föräldrar om mina planer på att ”starta eget”. Pappa höll med om det nog var väldigt bra att starta eget och så, men det var viktigt att under tiden som man fick fart på företaget ändå arbeta och göra rätt för sig. ”Det är bra med en trygg och stabil inkomst”. Sa min pappa med väldigt mycket myndighet i rösten. Mamma tyckte att jag kunde vänta tills jag blivit myndig. Och absolut så skulle jag inte starta något eget förrän jag gjort lumpen. Pappa talade till slut om för mig att han talat med faktorn på brädgården om att jag skulle få börja på gammelmakern efter sommarn. Han hade även ordnat sommarjobb i skogen. Skogvaktarn behövde någon yngling som sprutade gift på lövslyet på hyggena. Så blev det. Mitt tillstånd att driva rörelse som jag fått med överförmyndarens och cykelhandlare Fallbergs hjälp var inte värt ett ruttet lingon när min mor och far talade om för mig vad som verkligen gällde här i livet. Hasselfors Bruk fick serva sina motorsågar på annat sätt.

Den sommarn gick jag med en motordriven giftspruta på ryggen och sprutade Hormoslyr på allt som liknade lövträd. Hormoslyr var en klibbig gråvit vätska som klubbade fast på alla lövträd och dödade dem effektivt. Dom växte ihjäl sig de stackars träden. Hormoslyret fastnade även på mig, och ibland trodde jag att jag skulle bli tokig av att höra den jävla sprutan slå lock för mina öron med sitt buller samtidigt som jag var klibbig över hela kroppen. Vätskan blandade sig med min svett och när jag torkade mig med handen över pannan för att överhuvudtaget kunna se var jag satte fötterna bland stubbar och sten så kände jag till slut hur jag började må illa och ville spy. Och det gjorde jag. Jag kräktes flera liter en kväll när jag kommit hem efter arbetsdagens slut. Hela jag kände mig till slut som en stor degig klumpig hormoslyrklump. Det är underligt att jag lever. Då, 1967, så visste ju inte forskarna hur farligt det var med Hormoslyr. Det var ju en tokig skogvaktare som till och med drack en mugg för att visa hur ofarligt det var. Det gjorde inte jag. Jag drack öl i stället. Det var mycket ofarligare. Lövträden tog jag i alla fall kol på. Efter den sommaren ville jag aldrig mer känna lukten av Hormoslyr. Och faktiskt så slapp jag det under flera år. Jag förlorade luktsinnet för några år framöver.

Gammelmakern brann veckan innan jag skulle tillträda min tjänst som rotkapare.

”Krajdarn”, han kallades så, hans riktiga namn var Georg Kölborg, men alla kallade honom för Krajdarn. Varför vet jag inte. I vilket fall som helst så hade han upptäckt branden en morgon när han kom cyklandes till jobbet. Det kom svart rök från spånhuset. ”Krajdarn” hade larmat Hasselfors frivilligbrandkår genom att fort som tusan cykla upp till garaget där den gamla brandbilen av årsmodell 46 stod inkörd. Där hade Krajdarn slagit sönder glaset till larmknappen och på så sätt larmat många yrvakna brandgubbar. Men det var för sent. Innan de fått fart på den gamla brandbilen så hade gammelkapen brunnit ner till grunden. De kunde dock se till så att inte elden spred sig. Och det var väl bra.

Det var i alla fall jäkligt bra att gammelkapen brann ned tyckte jag. Det tyckte nog farsan med. Han började bli sliten av sitt hårda jobb i skogen. Det verkade som han tröttnat på något sätt. Och jag ville absolut inte tillbaka till sågverket. Jag mindes både hyvleriet och snickerifabriken. Jag gick och hoppades på att jag inte skulle behöva arbeta överhuvudtaget. Jag ville starta eget företag. Nu kanske farsan skulle ge med sig. Men inte då. Sågverksfaktorn ringde och sa att jag skulle få börja på ramsågen men att det skulle ta några månader. Skönt tänkte jag, En liten tidsfrist i alla fall. Det blev skogsarbete den närmsta tiden.

- Jaha du, du får väl följa med till skogen i morrn då. Sa farsan och såg lite nöjd ut när vi just avslutat kvällsmaten efter att farsan skött lagårn.
- Ja, det får väl bli så. Jag behöver en riktig motorsåg, om jag ska kunna få ihop lite pengar. Sa jag lite sådär bedjande. Jag tyckte att det skulle vara roligt med egen såg.
- Du drar ihop och jag fäller och kvistar. Du är stark nu. Jag tror att det blir bäst så. Du har ju en jävla bra kondition. Du vann ju milen i din klass i vintras. (Visst hade jag gjort det. Jag hade faktiskt kört några tävlingar på längdskidor under vintern, och det hade ju gått riktigt bra).

Och så blev det. Farsan hade fått ett hygge ett par kilometer hemifrån. En gallring med bara massavedshuggning. Efter frukostgröten åkte vi i vår orangea Skoda 1000 MB till hygget. Jag hade tagit på mig mitt skogsbälte som jag fått på Kvinnersta, fyllt det med två massvedskrokar och ett måttband. Det var höst. Asparnas blad hade redan börja gulna lite grann. Luften var sådär härligt klar som bara en höstdag kan erbjuda. Vi hade matsäck med oss som skulle räcka en hel dag. Sex limpmackor var med rökt korv och ost som pålägg, en kaffetermos och varsin flaska med nygjord hallonsaft. Det kändes riktigt bra. Synd bara att det inte var längre väg till hygget. Det kändes väldigt bra att åka i vår orangea Skoda, Farsan och jag. Det kändes varmt och skönt på något sätt.

Vi började med att gå över hygget och inspektera förra veckans avverkning. Farsan ville väl att jag skulle få en överblick av höstens arbetsplats. Vi tittade ut en lämplig plats för våra raster. Vi valde en lugn plats under en yvig gran där vi ställde ifrån oss ryggsäcken och redskapen. Vi kunde båda få plats att luta våra ryggar mot den trygga granstammen samtidigt som granens grenar skyddade mot väder och vind. Det blev nästan som ett eget litet pörte, eller koja. Här skulle farsan och jag tillbringa våra raster den kommande hösten. Det kändes bra.

- Du kan väl hugga lite ris så vi har något att sitta på. Men ta från någon annan granruska så du inte förstör den här. Sa farsan och fortsatte med att tanka upp sågen och så tittade han noggrant på sågkedjan.
- Ä ho skarp nog? Jag kan fila na om du vill. Sa jag lite bedjande. Det skulle vara roligt att fila kedjan åt farsan. Då skulle han få se på en skarp kedja.
- Nej, den får duga nu, vi måste komma igång. Du kan fila nästa gång.

Så gick farsan iväg och började fälla. Jag tog yxan och letade upp närmsta granruska och högg en rejäl hög med mjuka varma grenar som jag la ut i två högar att sitta på för farsan och mig. Sedan började jag att släpa ihop massveden. Tall och gran var för sig i res. Gunnar, min kompis Bengts pappa skulle komma om några dar och börja köra ut till vägen.

Efter en stund hörde jag hur pappa sågade i metall. Jag såg hur de blixtrade från kedjan när pappa fällde en liten knotig gran som stod alldeles vid ett gammalt åkerdike. Det var nämligen en gammal igenlagd åkerlycka som vi höll på och gallrade. För kanske sådär en 70 år sedan hade här varit ett litet torpställe med betande kor. Det var nog den kvarglömda taggtråden som pappa sågat i och slöat till kedjan. Ja, så var det .faktiskt.

- Nu får du visa vad du går för, sa pappa där han kom med motor sågen i handen. Jag kvistar för hand en stund om du filar.
- Visst, sa jag. Nu ska du få se på en skarp kedja.

Pappa tog den skarpslipade yxan och började kvista den knotiga gamla granen. Jag hade knappt fått upp filen ur ryggsäcken förrän jag i ögonvrån såg hur pappa sjönk ihop på trädstammen med båda händerna tryckta mot nedre delen av höger ben.

- Jävlar Börje, skrek pappa till mig. Jag har huggit av mig foten.
- Du har bara kluvit den, sa jag när jag rusat fram till pappa och gjort en första inspektion. Jag skall binda om den. Lägg dig ned fort innan du svimmar.

Han hade verkligen kluvit foten. Ett stort jack från springan mellan stortån och den andra tån gick ett stort jack sådär en sex till sju centimeter upp mot vristen. Pappa blödde ymnigt från såret. Det var ingen tid att försöka få av stöveln. Jag fick fram ett första förband som jag satte runt stövelskaftet och drog åt hårt så att blodflödet skulle upphöra. Och det gjorde det delvis.

- Ta tag om min hals, sa jag medan jag vände ryggen mot pappa.
- Det orkar du aldrig, du kan inte bära mig på ryggen. Du får hämta hjälp.
- Nejdå, gör som jag säger nu. Sa jag medan jag tog ett kraftigt tag om pappas handleder och hävde upp honom på ryggen.

Till slut kom han upp så högt att jag fick tag i hans ben och han höll sig fast med sina armar om min hals. På så sätt bar jag ut honom till bilen, den orangea Skodan, fick in honom på passagerarsätet och med mig själv vid ratten tog vi oss hem till Lagårdsbacken. Mamma ringde till Taxi-Gunnar som kom fort som faen och körde iväg pappa till doktor Karlsson i Svartå, vår provinsialläkare.

Pappa kom hem efter några dagars vistelse på sjukhuset. Doktor Karlsson hade skickat Taxi-Gunnar till Karlskoga lasarett med order om att se till så att pappa kom in till akutmottagningen fortast möjligt. Det blev inget mer skogsarbete för den utslitne kraftkarlen. Han var inte densamme starke mannen som klarade av allt och som ingenting var omöjligt för längre. Bo som börjat köra truck på sågverket tyckte att pappa skulle ta ett jobb som barkmaskinsskötare på sågen. Det tyckte hela familjen också. Och så blev det. Den forne torparen och skogshuggaren skulle få ett mera stillasittande och komfortabelt arbete med ordentliga arbetstider och en säker månatlig lön. Jag började som hjälpsågare vid ramsågen och pappa skötte den stora barkmaskinen och såg till att alla stockar var rena från bark innan

de blev till brädor och plank inne i såghuset där jag stod och assisterade ramsågare Arne Banér.

Livet för familjen Lindberg blev inte sig likt det gamla vanliga längre. Pappa och jag jobbade tvåskift vid sågen. Bo och Björn blev tvungna att sköta kvällsmjölknings veckor pappa jobbade kvällsskiftet. Visserligen var skörden bärgad för vintern och det mesta av underhåll av beteshagar och uthus gjorda, men så här kunde vi inte ha det. Pappa verkade dock trivas med sitt sågverksarbete. Han gick upp i vikt, blev riktigt rund om magen. Jag trivdes dock inte med mitt arbete. Lika fastlåst som tidigare. Kunde bara gå på toaletten om jag blev avbytt. Det blev jag två gånger per skift, om jag inte sa till avbytaren någon extra gång. Men det gjorde man inte. Man var ingen riktig arbetare om man sprang fram och tillbaka på toaletten.

När det började lida mot jultider året 1967 och jag var sjutton år och några månader så var jag återigen utless på mitt monotona arbete. Men jag hade fått en idé om hur jag skulle komma tillrätta med mitt problem – arbetet som hjälpsågare. Jag hade läst en artikel i tidningen Allers om någon person som var allergisk mot granar. Den stackarn var tvungen att sluta sitt arbete som sågverksarbetare. Min nyligen uppfunna allergi mot granvirke skulle hjälpa mig att komma ifrån sågverket för alltid. Så fort vi sågade gran, och det gjorde vi ofta, så började jag klia mig i ögonen. Strateg som jag var så tog jag det lite lugnt och försiktigt i början. Jag måste rekognosera allergibegreppet och planera ordentligt för min sorti från sågverket. Jag började klia mig i ögonen varje gång vi körde gran. Det hjälpte inte nämnvärt. Ingen märkte något. Men jag var idog. Så idog att mina ögonlock började svullna. Nu skulle väl någon ändå se något. Och det gjorde någon. Det var mamma som först märkte något.

- Men Börje, sa hon, du är ju svullen på ögonlocken. Du är väl inte allergisk.
- Jo, något konstigt är det. Det blir jämt så här när vi sågar gran.
- Jaha, det förstår jag. Jag läste nyss om granallergi i Allers. Det kan vara farligt, nu stannar du hemma i morgon så ringer jag till doktorn och beställer en tid för undersökning.
- Ja, det är nog bäst att jag sjukskriver mig..

Och så blev det. Doktorn fick det också till allergi, men han tordes inte skriva något intyg eftersom det inte var vetenskapligt belagt att granvirke kunde ge allergi. Men han rekommenderade mig att byta arbete. Med hans ord med mig i bagaget ringde jag upp Sven, basen på mitt skift, och förklarade att jag måste sluta mitt arbete på grund av mina allergiska besvär. Han talade då om för mig att smörjarn skulle sluta så jag kunde få ta hans plats, och förresten hade han redan pratat med pappa Georg om saken. Dagen efter började jag arbeta som smörjare på sågverket.

Ingenting tycktes spela mig i händerna. Visst var smörjarjobbet bättre än att vara hjälpsågare, men inget jobb för Börje Lindberg.

Som smörjare skulle jag se till så att alla bark och spåntransportörer som löpte kors och tvärs under sågramar och kantverk fungerade. Smörja alla lager med trycksmörjspruta. Byta huggstål när alla andra hade rast och ramsågar och kantverk stod stilla. Med andra ord så jobbade jag när alla andra hade rast. Jag skulle i stället för en lång rast mitt på skiftet få ta några kortare raster när ramarna och kantverken gick för fullt. Det gjorde jag, tog rast när de andra jobbade, alldeles för långa raster. Under såghuset fanns ett kompressorrum inrymmandes en stor och kraftig kompressor som dundrade väldigt när han pumpade upp trycket. Detta kompressorrum blev min hemvist på alla de raster som jag tyckte mig behöva. För att få tiden att gå hade jag tagit med mig några små pocketböcker som jag staplade upp på

en liten trähylla i rummet. ”Bill och Ben skjuter skarpt” var en titel som jag intresserat började läsa i. ”Bill och Ben skjuter snabbast” var en annan intressant boktitel. Ju mer jag läste och blev fångad av den spännande pistolduellen eller galoppen på hästryggen över prärien, ju oftare blev det stopp i de spån och barktransportörerna som var nödvändiga för sågverksamhetens framåtskridande. En vacker vårdag fick basen nog av alla stopp i maskineriet.

- Du Börje, du skall nog jobba med något annat mindre ansvarskrävande, sa han till mig en dag då jag orsakat en halvtimmes långt stopp.
- Ja, jag skall nog sluta här, jag är ju allergisk fick jag fram lite urskuldande.
- Jag ger väl faen i din jävla allergi, men smörjare skall du inte vara längre. Du får börja på råsorteringen i morgon. Roland har ont i ryggen och han behöver ett lättare arbete. Ni får byta plats.

Där ser du vad du ställt till med sa pappa när vi kommit hem på kvällen. Böcker är inte till för arbetare. Sitta där och läsa en massa skit. Det är här i verkligheten som du skall vara. Råsorteringen blev en verklighet en rätt så lång tid framöver.

På råsorteringen fick man bära alla brädor och plank som kom ut från såghuset till olika trallor som hämtades av en traversskötare när de blev fulla. Snygga staplar på trallorna och jämnande åt båda håll skulle det vara. På mitt skift var det jag, Yngve i Ågrena och en finne som hjälptes åt att ta hand om plank och bräder. Det var ett tungt men rätt så roligt jobb. Här fick jag faktiskt ta i en hel del. Yngve var i femtioårsåldern och finnen vet jag inte mycket om för han kunde inte tala svenska så vi pratade just aldrig med varandra. Här var det inte tal om något stillasittande monotont arbete. Här skulle jag nog kunna trivas, trodde jag, och det gjorde jag faktiskt, rätt så lång tid. Det var tak över råsorteringen, plåtväggar och en sida var helt öppen. Det var där som traversskötaren hämtade trallorna som var fullastade med brädor, lagda i snygga jämna paket, och ställde tillbaka en ny. Spåren som trallorna rullade på var belägna cirka en och en halv meter under golvet nivå, så när trallan var tom så var det ett sjå att börja lägga ett nytt plankpaket snyggt och fint. Det var ju så långt ned till underlaget för virkespaketet. Men jag lärde mig snart att få den rätta knycken och både plank och bräder hamnade så småningom rätt och jag fick mycket beröm av Yngve för min skicklighet. Det var skönt på något sätt att få ta i med mina muskler och arbetstiden gick fort.

Hemma på torpet var det dock inte så muntert. Vårbruket började närma sig sin början och hela familjen insåg nog att det skulle bli nästan omöjligt att ha både kor, grisar och höns kvar. Vi började med att slakta hönsen en lördagsmorgon. Vi hade tingat bort de flesta till olika hönsälskare. Kokt höns med currysås var en delikatess på den tiden. Stig och jag sprang in i höns huset och fångade höns. Pappa stod vid huggkubben och nackade dem. Mamma och Kerstin plockade eller flådde och tog ur inälvorna och mamma ringde till dem som beställt slaktad höna när vi fått ihop rätt antal. Första dagen hade vi slaktat och levererat två hundra av våra fem hundra höns. Vad vi kände oss nöjda med tillvaron. Det var en lycka att få hjälpas åt nästan hela familjen. Bo och Björn var ju förstås inte med och hjälpte till, men de hade väl något annat att göra och Kerstin som precis hunnit fylla sex år kunde väl inte bidra med så värst många urtaga höns kroppar, men hon hade desto roligare åt alla dumma höns som utan huvud flaxade vilt över lagårdsbacken.

På Söndagsmorgonen kom Bo och Björn hem och hjälpte till så då tog hönsskocken slut och hela familjen gick till sängs den kvällen och somnade gott på sina dunkuddar och drömde förmodligen om både fjädrar, dun och döda höns.

Nere i samhället hade Stiftelsen hyresbostäder precis fått klart sitt andra snigelbygge. Folk kallade de nya hyreshusen för Snigelbo 1 och 2. Detta på grund av att alla tyckte att det tog så lång tid för att färdigställa husen. Och det kanske det gjorde också. I alla fall så tyckte mamma att vi skulle flytta ned till Hasselfors samhälle, flytta till civilisationen som hon sade. Pappa höll för en gångs skull med henne. Bo hade ju för länge sedan flyttat ihop med sin Inger och deras två barn. Både mamma och pappa tyckte att Björn kunde hyra sig en egen lägenhet, han fyllde ju snart 24 år. Fast jobb hade han på brädgården så han skulle väl klara sig bra. Och så blev det. Vi sålde av allt som vi inte skulle behöva i en hyreslägenhet. Det var mycket det. Gris till jul hade vi inte skaffat ännu, och korna sålde vi. Moster Inga och hennes Arne fick dock överta Brusa för en hemlig överenskommen summa pengar. Brusa var vår ligsta ko, hon var gammal, men hon mjölkade otroligt bra. Inga och Arne blev jättegglada och familjen Lindberg kunde hälsa på sin gamla ko när de hade lust. Pappa sa upp arrendet i juni månad 1968 och bara en vecka efter kom några gubbar och började plantera granplantor på våra åkrar. Det kändes ledsamt. De tog dessutom bort all stängseltråd, min trädkoja rev de ned, den var väl egentligen fallfärdig, men ändå. Den var ju min. Men så är det här i livet, allt är förgängligt.

Den 1:a september fick vi flytta in i vår nybyggda lägenhet på 3 rok. Det var härligt. Jag minns än hur det luktade alldeles nytt från alla tapeter och särskilt gott luktade det från våtrumstapeten i badrummet. Lägenheten låg på bottenvåningen i Snigelbo nummer 2 som var ett tvåvånings hyreshus av modernaste snitt. Bo som numera var lastbilschaufför och arbetade åt Tures Grävmaskiner AB, hade lånat en gammal Scania 56:a med trasig ljuddämpare av sin arbetsgivare, och på så sätt kom våra tillhörigheter från Tärnsjötorp till Bäcklundavägen 2 i Hasselfors. Jag gjorde en extrasväng med min Huskvarna 250-kubikare i gruset framför det nybyggda hyreshuset. Motorcykelns breda bakdäck drog upp både damm och smågrus i den klara höstluften. Motorcykelns dånande och Bos gamla Scania 56:as diesel-vrål gjorde att våra nya grannar verkligen uppmärksammade familjen Lindbergs entré på hyresgästmarknaden.

Stig och jag fick dela på ett rum med fönster åt baksidan. Mamma, pappa och Kerstin delade på det kvarvarande sovrummet. Vår hund, en specialpets vid namn Sessan sov lite varsomhelst. Mest i Stigs och mitt rum. Sessan hade vi köpt från en kennel i Tun i Västergötland. Där bodde två gamla tanter som födde upp Specialpetsar. Deras telefonnummer var Tun 66. Det kommer jag ihåg därför att vi köpte flera hundar av dem. Hundarna kostade 50:- + frakt. De flesta av hundarna var livsfarliga. När de blev vuxna blev vi tvungna att avliva dem. Men det fanns nya på lager. De flesta kallade vi för Sessan, en del fick heta Kickan. Ja, det var ju bara en parantes, det där med våra hundar.

I vilket fall som helst så blev vi inte långlivade som hyresgäster. Pappa som inte var van vid att varken låsa efter sig eller låsa upp dörrar när han skulle besöka någon lokal som han tyckte han var hemma i, började rätt så fort tröttna på att jämt ha nyckel med sig vart han än skulle gå i Snigelbo nr: 2. Efter några försök att åka på bakhjulet med min Huskvarna över grusplanen framför entrén så tröttnade våra grannar på mig. Och det var ju inte så konstigt eftersom jag köpt en trimningssats på postorder och med den följde en ljuddämpare som skulle öka effekten med sex hästkrafter på min gamla trötta Huskvarna Silverpil. Jag vet inte om ökningen av effekten stämde, men av ljudet att döma så var nog min trimmade ombyggda Silverpil den snabbaste i hela Västernärke. Det var inte bara grannarna som fick nog av oss. Vi fick nog av dem också, för att inte tala om vaktmästarn. Han talade om för mamma att vår arga byracka inte fick springa lös på gräsmattan och skita. Mamma frågade var den utlovade

gräsmattan fanns. På så sätt fick vi ett mycket bättre boende så småningom. I februari 1969 flyttade vi in i Torsten Lundbergs gamla affärshus. Det låg på andra sidan än alldeles mitt emot järnvägsstationen. 17.000:- riksdaler betalade pappa för huset och det var det värt flera gånger om. Så det så. Det var här som mina företagsplaner kunde ta form och jag kunde inrikta mig på att gå min väg vad gällde arbete och försörjning.

Men än var det inte riktigt dags för flytt. Det är sommar och året är 1968 och jag har tagit körkort för bil. Jag köpte inte min bil hos samma bilhandlare som pappa. Nej, jag hade en annan idol vad gällde bilaffärer. Sundkvists bilar i Åsbro. Henry Sundkvist sålde bara prima bilar. Alla var nylackerade där de stod fint uppställda på gräsmattan framför Henrys dubbelgarage. Mitt första fynd var en Volvo Amazon av 1961 årsmodell. Denna fina Amazon blev till skrot mot ett staket tillhörande min gamla kompis Bengts föräldrar som nu bodde på Hotellvägen 4. Jag skulle göra en handbromsvändning och på så sätt stila lite för Bengt. Bengts pappa hade tillverkat sitt staket väldigt omsorgsfullt. Nåväl, handbromsvändningen lyckades inte och min fina Amazon förlorade det mesta av sin manikyr när dess högra breddsidan trycktes mot Gunnars mycket stabila staket. Manikyren bestod av tjocka lager Plastic Padding överblåst med ett nytt lager färg. Gunnar bara stod och flinade åt mig. ”Det var inte så värst virke i den där skorven.” var hans kommentar. ”Nä, men det var ett stabilt staket det där.” sa jag med gråten i halsen medan jag vevade upp sidorutan och körde hem med däcken skrapandes mot den nu hoptryckta bakskärmen. Skitsamma, jag sålde bilen i delar och fick mer betalt för den än vad jag tre månader tidigare betalat. Den var nämligen utrustad med H-4 ljusinsatser, och på den tiden var de ovanliga och väldigt dyra. Nästa fas av bilägandet var av typen Engelsk Aristokrati. Triumph Herald 1200 med avtagbart tak. Den skrotade jag mot en präktig fura strax efter julen 68. Så när familjen Lindbergs två överhuvuden började tala om att köpa gamla ICA-affären så var jag helt utan bil. Det var vid den tiden jag ånyo började smida planer på att sluta som bruksarbetare och bli egen företagare med hjälp av Sven Fallberg i Laxå, han med cykelaffären. Är man egen företagare så måste man också inneha ett lämpligt företagsfordon. Min nästa bil blev därför en Volkswagen pickup med dubbelhytt av 1959 årsmodell. Med den skulle jag kunna hämta de motorcyklar som jag skulle åka omkring och köpa upp. Motorcyklar, och även mopeder till viss del, som var trasiga och som ägaren tröttnat på. Sedan skulle jag reparera dem, snygga till och besiktiga dem. Sen skulle jag sälja dem i den gamla ICA-affären. För min inre syn såg jag hur de blanka fina motorcyklarna stod uppstädade i den uppfräschade affärslokalen och hur kunderna kom med sina feta plånböcker och jag blev allt rikare. Det är bra med målbilder, så det så. Om nu bara mamma och pappa kunde skynda sig att genomföra den efterlängttade fastighetsaffären.

Som sagt var, i mitten av februari flyttade vi in i det gamla affärshuset. När alla installerat sig i sina rum och familjen börjat få ordning på sina saker så började jag marknadsföra mina företagsplaner. En fredagskväll när pappa och jag kommit hem från skiftet på sågverket och vi satt runt matbordet och åt middag tyckte jag att det var så dags.

- Vad skall vi ha affärslokalen till? Började jag lite försiktigt.
- Där ska jag ha ett bordtennisbord. Sa Stig väldigt självsäkert.
- Ja, det har du ju blivit lovad. Så kan väl du Börje få plats i källarn med dina mopeder om du vill. Sa den bestämde fadern med eftertryck.
- Ja, och Björn flyttar hem igen och får ta kontoret där nere som sitt. Tyckte den beskedliga modern.

- Jag vill ha affärslokalen som butik för motorcyklar och sportgrejer och så ska jag ha källaren som reparationslokal och kontoret till kontor. Sa jag mycket bestämt. För nu ska jag starta företag. Sa jag ännu bestämdare.
- Va faen säger du. Inte kan väl du bestämma över hela huset heller. Nej nån ordning får det lov att vara. Röt den stränga fadern.
- Jag ger faen i er. Skrek jag nästan hysteriskt. Så reste jag mig upp, sprang ut och slog igen dörren med en smäll som hette duga.

Nu hade jag fått nog. Jag skulle bli hänvisad till källaren. Va, hur jävla orättvist var det egentligen? När hade de bestämt allt det här?

Så kom den otrevliga kallelsen till mönstring.

Inte hade jag lust att åka och mönstra. Men det talade min trevliga familj om för mig att det måste jag göra, annars kan jag åka i fängelse. Jodå en morgon klev jag på bussen med destination Karlstad regemente där jag tillsammans med ett stort antal andra ynglingar skulle testas. Nedan ser du resultatet.

INSKRIVNINGSCENTRALEN
KARLSTAD

HÄLSOBESKED

Namn: 500724=6613
INDBERG, ERIK BORJE
Postdelningsadress och adresspostanstalt: SUNDGÅRDEN, FACK 34
Telefonnummer: HASSELFORS
Undersökningsdatum: 6.11.1968

Sammanställning av vissa medicinska undersökningsresultat.
Resultaten ges nedan med markeringar i rutor eller med siffrvärden. Värdena är i flera fall uppmätta med speciellt standardiserade prövningsmetoder. Detsamma gäller de medelvärden för 18-åriga pojkar, vilka anges till jämförelse. Resultaten är inte alltid likvärdiga med dem, som erhålls med andra metoder. En jämförelse med sådana resultat kan därför bli missvisande.
Om något undersökningsresultat fordrar ytterligare kontroll eller åtgärd åtföljs denna sammanställning av en remiss till annan läkare, som Du sedan skall kontakta på mottagningstid. En del resultat är inte klara ännu. Om de skulle ge anledning till läkar kontroll, kommer Du att meddelas detta inom en månad.
Sammanställningen ger upplysning om de resultat av läkarundersökningen som bedömts vara av intresse för Dig. Den är alltså ingen fullständig redovisning av undersökningarna vid inskrivningen. Din uttagning och tilldelning beror i en del fall även på andra än medicinska skäl, t ex yrkeskvalifikationer.

Kroppsmått

Längd i cm	Medellängd	Vikt i kg	Medelvikt	Bröstomfång i cm	Medelomfång	Målomfång i cm	Medelomfång	Femurkandylbredd (mät på skelettets gravitak) i cm	Grav bestämme	Ordvär	Tunn
185	177,7 cm	77	66,4 kg	96	89,0 cm	83	75,6 cm	10 * 3	10,5 cm eller mer	9,5-10,4 cm	9,4 eller min

Muskeltstyrka (S = Skattat värde)

Handgrepp höger, i kp	Mycket bra	Bra	Normal	Låg	Armbågspöjning höger, i kp	Bra	Normal	Låg	Knästräckning höger, i kp	Bra	Normal	Låg	Övrigt
78 (1 kp = 1 kilogram)	80 kp eller högre	68-79 kp	59-67 kp	58 kp eller lägre	42	43 kp eller högre	26-42 kp	27 kp eller lägre	3 D	52 kp eller högre	42-64 kp	41 kp eller lägre	
Medelvärde 63 kp													

Fysisk arbetsförmåga (S = Skattat prov. A = Skattat ur annat arbetsprov)

Watt (maximalt värde på cykelergometer med hög belastning till uträkning)	Mycket bra	Bra	Ordinär	Låg
1724	1701 kpm/min eller mer	1501-1700 kpm/min	1301-1500 kpm/min	1300 kpm/min eller lägre
Medelvärde 1 450 kpm/min				

Mörkerseende

Utan anmärkning Nedsatt

Lungfunktionsprov

Vätskepartiet (max. utandning efter en max inandning) i liter

5 * 1 Normal Låg

Medelvärde 4,6 liter

Urinprov

Aggrava Negativt Positivt

Negativt = utan anmärkning Negativt Positivt

Säcke Negativt Positivt

Negativt = utan anmärkning

Blodprov

Sänka (SR) i mm: 2 (1-15 mm) Medelvärde 3 mm

Hematokrit: 46 Medelvärde 43 %

Blodtryck

(efter vila och i horisontalläge) i mm Hg: 125 / 55

Normalvärde 140-100/90-55 Medelvärde 132/73

Hörsel

Normal Nedsatt höger öra Nedsatt vänster öra Sifferresultat anges ej här

Syn

Normal Nedsatt höger öga Nedsatt vänster öga Synskärpa 1,0 och 0,8 upp till 4 m med korrektionsglas

Normal synskärpa är minst 1,0 på ena ögat och 0,8 på andra ögat, utan glas

Färgsinne

Normalt Defekt

Remiss

till inskrivningsläkaren 2. dagen till konsult på inskrivningsorten till konsult på hemorten

Anteckningar:

Inte så tokigt resultat. Jag hade så bra värden att jag blev uttagen till en fältjägarpluton i Östersund. Jag kom dock aldrig så långt i min karriär inom försvaret. Det är jag glad för. Jag slutade som malaj på I3 i Örebro. Jag fick uppskov under några år för att jag ville bli företagare och jag skadade även ryggen i en bilolycka så jag blev rätt värdelös för Sveriges armé. Det säjs ju så att lumpen gör män av pojkar. Jag tror inte det finns något dummare uttryck. Lära sig skjuta och döda andra människor är väl bara dumt. Men det är min åsikt. Fast

det är ju ett måste om vi ska klara oss från att bli uppätta av Ryssen som tar en skiva av falukorven då och då som min magister sa.

Det blev källaren som blev min hemvist den närmaste tiden. Och det blev inte så himla dåligt. Jag började mitt företagande med att återuppta kontakten med Sven Fallberg i Laxå. Vi kom överens om att han skulle hjälpa mig att registrera en enskild firma och jag skulle få hämta ett grundlager cykel och sportgrejer hos honom och alltefter som jag sålde prylarna så skulle jag komma in till honom och betala. Mamma och pappa tyckte efter ett tag att idén inte var så tokig. Om jag bara jobbade kvar på sågverket och drev mitt företag på fritiden så var det okey för dem. Och så blev det.

Den 18 april 1969 hade jag mina registreringspapper från Länsstyrelsen klara.

”Lindbergs motor och sportaffär” var det klingande firmanamnet. Nu fick jag användning för min gamla Volkswagen Pickup. Jag hämtade cyklar, cykeldelar och sportgrejer i Laxå hos Sven. Jag annonserade i ”Närkes elände” om att jag köpte gamla och begagnade motorcyklar och mopeder. Jag fick så många svar så att jag blev tvungen att sälla bort många av dem. Jag hade inte pengar till att köpa alla, men jag köpte i alla fall en NSU Max 250cc och en BSA 500cc. Båda var nedplockade i delar. Ågarna hade försökt att reparera dem men inte lyckats, och så hade de väl tröttnat på allt skruvande, så när de såg min annons så slog de till och gjorde affär med mig.

Kan ni tänka er! Affärerna gick riktigt bra. På lördagarna hade jag fullt med folk i källaren som skulle köpa cykel eller få sin cykel reparerad. Det kom kunder från när och fjärran som svarat på min annons om en fräsch och fin BSA 500cc eller en nyrenoverad NSU Max av 56 årsmodell. Prästen i Hasselfors kom också. Han ville bara låna en cykelpump så han kunde pumpa sitt bakdäck. Det fick han. När han pumpat tog han pumpen med sig och cyklade hem. Jag såg aldrig mer den pumpen. Det gjorde inte så mycket. Prästen var en snäll människa och jag tänkte på vad jag fått lära mig en gång i Hasselfors kyrkskola, detta att Gud ser och hör allt. Och var man präst så hade man väl någon speciell direktkoppling med vår herre, så jag var övertygad om någon form av ”kredit” för min förlust av en cykelpump snart skulle komma ovanifrån. Och den kom också, för affärerna gick bra. Så bra att mina snälla föräldrar snart insåg att jag nog skulle flytta upp i affärslokalen med min firma. Jag tackade Gud och prästen för min nya affärslokal och fortsatte med affärerna.

Det började bli svårt att hinna med både jobbet på sågverket, reparera cyklar åt Hasselforsborna, köpa in gamla motorcyklar och reparera dessa. Dessutom så fick jag en förfrågan från basen på mitt skift om jag kunde serva brukets motorsågar. Konstigt nog så sa inte varken mamma eller pappa nej när jag tog upp frågan om jag skulle kunna börja jobba halvtid på sågverket. Nej, dom tyckte att det kunde jag göra. Jag fick själv prata med lagbasen, men var det okey från honom så var det bara att köra på. Vilken jäkla bra präst! Han kunde gått knycka fler cykelpumpar.

Det gjorde han dock inte. Jag fick ha mina cykelpumpar ifred. Affärerna fortsatte dock att gå bra. Jag fick kontrakt med importören av Suzuki och Yamaha motorcyklar. Sommaren 1970 sålde jag flest Suzuki i hela Sverige.

Nu hade jag sagt upp mig från sågverket.

Men efter uppgång kommer fall. Jag föll dock inte så långt. Fallet berodde på att min trevliga familj hade bestämt sig för att flytta till en liten nybyggd villa på Sandflatan 18. Nu skulle affärshuset säljas och jag skulle stå utan både affärs och reparationslokaler. Jävla skit också.

Men, jag kan ju köpa huset tyckte jag. Men det var jag inte mogen för, fick jag veta. Så det var bara att flytta med..

Farsan fick 34000 för den gamla rejäla träkåken och betalade 112000 för den nybyggda villan på 4 rum och kök. Gipsplattor överallt, till och med i innerväggarna i garaget. Hur jag gjorde med mitt företag. Jo, jag hyrde en liten affärslokal i Laxå och flyttade in där. Samarbetet med Sven Fallberg var jag ju tvungen att avbryta. Jag befann mig nu på samma jaktmarker som min kompanjon, och det var ju inte bra. Vi skulle ju bara konkurrera ut varandra. Så jag slutade med att sälja cykel och sportgrejer. Nu inriktade jag mig helt på motorcyklar och tillbehör till dessa. Det här var i januari 1970 och det var en svår tid för motorcyklar, mitt i vintern. Omsättningen sjönk dramatiskt och jag började få ont om pengar. Mörka tankar började röra sig i mitt huvud. Sågverket, visst hade man en stabil och säker inkomst, men, nej, jag vill inte.

Det hjälpte inte med ett nej, jag ville inte, men jag blev tvungen. I slutet av mars månad sa jag upp hyresavtalet och flyttade mitt lager och alla begagnade motorcyklar som jag bytt in föregående sommar. Jag flyttade in i Hans i Backens gamla körartorp i utkanten av Hasselfors. Konstig idé kan man tycka. Men eftersom Hans under hösten flyttat tillsammans med sin Anna till en liten modern villa i inne i samhället så stod den gamla torpstugan tom. Stallet och uthusen hade han inte gjort sig av med. Nej, där skulle hästen "Vilma" få husera tills det var dags för henne att vandra vidare till gröna ängars dal. Så det så. Ja, Affärerna gick förbaskat bra. Tänk er. 900 kronor om året i arrende för hela torpstugan. 3 rum och kök fyllda med motorcyklar, nya och begagnade. Hela vinden full med reservdelar och tillbehör. Faen, jag blir nästan sugen igen trots att det är snart femtio år sedan jag var mc-handlare. Det tråkiga var dock att jag inte kunde sluta på sågverket. Kapitalet hade försvunnit alltför fort under tiden i Laxå. Nu hade jag fått smaka på en hel del framgång, men den hade också gjort mig lite försiktigare. Jag förstod nu att jag nog var tvungen att säkerställa mitt företagande med att ha en säker inkomst under en längre tid. Den säkra inkomsten kom från avbytarjobbet på sågverket. Dessutom jobbade jag samma skift som pappa, och det var faktiskt riktigt roligt. Vi fick tid att sitta och fundera över livet och prata en hel del. Det uppvägde en del av det tråkiga med jobbet.

- Du pappa, trivs du med det här jobbet? Frågade jag när vi fått en stund över och satt där i hans övervakningskur.
- Ja, det vet jag inte, men det är en säker inkomst.
- Är det bättre än skogen?
- Ja, jag vet inte. Du förstår Börje att när man blir lite äldre så söker man tryggheten på ett annat sätt. Mor och jag har det bättre så här. Hon blir lugnare när hon vet att jag jobbar här.
- Så du arbetar här för mammas skull.
- Nej, det kan jag inte säga, men det har varit för mycket oro förut. Du vet ju att jag gjorde konkurs när du var liten, och det fick vi lida för väldigt länge.
- Jag tycker att vi haft det bra.
- Ja, det är klart, men det har allt varit mycket arbete och lite pengar under en väldigt lång tid. Det är ju först nu som vi börjat fått det lite bättre. Och då vill både mor och jag vara rädda om oss.
- Jo, det är klart.
- Och du Börje som är ung och har framtiden framför dig ska nog tänka på tryggheten redan nu. Ett fast jobb här på bruket ger en väldig trygghet. Man lär sig att stå ut fast det är långtråkigt ibland.

- Det kommer jag aldrig att lära mig.
- Jodå, det gör du. Du har ju dina affärer som du kan ha som intresse när du gjort skiftet. Då har du något roligt att tänka på under tiden som du arbetar. Skaffa dig en snäll och trevlig flicka så blir livet mycket annorlunda. Då får du annat att tänka på.
- Aldrig i livet att jag tänker gå här nere på bruket och bli nån jävla stofil i det här jävla samhället.
- Du Börje, så tänkte jag med en gång i livet, men så träffade jag mor din, och då började jag förstå att ska man leva tillsammans så får man kompromissa. Det är inte bara den enes vilja som gäller.
- Men ni flyttade ju från era hemorter och så köpte ni en stor gård. Du köpte ju till och med ett stort hyreshus.
- Ja, och det var då jag gjorde konkurs. Jag klarade inte av att umgås i de där kretsarna. Jag fick lära mig att krypa innan jag kunde gå. Det blev en dyrköpt läxa. Jag har lärt mig. Och det kommer du också att göra.
- Aldrig i livet. Jag måste byta av i såghuset nu. Sa jag och gick med bestämda steg iväg för att fortsätta mitt trygga långtråkiga sågverksarbete.

Aldrig i helvete att jag skulle stanna här i Hasselfors, gifta mig, skaffa barn och jobba på bruket tills jag ramlade ihop och dog. Vilken jävla framtid!

Här ett foto jag tog på pappa när han och jag jobbade tillsammans på sågverket.

Hösten kom och gick. Mörkret började smyga sig på och jag jobbade kvar på sågverket som avbytare. Jag insåg nog nu att det kanske var rätt så bra med ett fast jobb. Jag kunde försörja mig och även lägga upp ett litet kapital i form av reparationsobjekt och även bygga upp reservdelslagret en smula. Jag planerade för att ta tjänstledigt efter semestern nästa sommar.

Pappa och jag fick extrauppdrag på juldagen. Det uppdraget bestod i att rensa sågverkets panncentral på aska. Vi jobbade hela juldagen då allting annat stod stilla på industrin. Det gav lite extraförtjänst som jag sparade till mina kommande inköp. Nästa höst skulle jag kunna vara fri från sågverket och driva mitt företag på heltid. Sådana var mina planer för framtiden. Det gick faktiskt riktigt bra att stå ut med jobbet om jag hade något roligt att se fram emot. Och så kunde jag bygga upp mitt företag med de pengar som jag fick i lön varje månad den tionde.

Fast det där med att jobba ihop, pappa och jag på juldagen när alla andra var lediga gav mig inte bara pengar till mitt företag. Det gav mig också minnen för livet. Den juldagen pratade vi mycket, pappa och jag:

- Du pappa, varför gjorde du konkurs egentligen? Frågade jag när vi satte oss ned på träbänken i panncentralen för att äta frukost, svarta, sotiga och med svetten droppandes nedför våra kinder.
- Ja, du Börje. Det är inte så lätt att förklara, men jag tror att det inte var ämnat för mig.
- Vilket då, vad var inte ämnat för dig.
- Ja, det här med företagande och sånt. Det finns nog en mening med allt som sker. Och det var nog inte menat så att jag skulle vara företagare.
- Men du, så kan det ju inte vara. Du blev ju lurad när du köpte det där hyreshuset. Eller var det inte så?
- Jo, men varför frågar du om det här, det var ju så länge sedan.
- Det är viktigt för mig. Kan du inte berätta om hur konkursen gick till? Det var väl Holger Johansson som lurade dig.
- Ja, det får man väl säga.
- Varför körde du inte dit honom, han har ju lurat flera.
- Jo, det var så här. När vi köpte Hässleberg så gick det riktigt bra för oss. Det fanns en hel del skog som hörde till gården och jag sålde en hel del. Jag fick ett rätt så stort överskott som jag inte visste riktigt vad jag skulle göra med. Samtidigt blev jag inkallad till en repmånad och där träffade jag en gammal kompis från min ungdomstid. Han berättade för mig att han nu levde på att göra fastighets affärer. Han hade flera hyresfastigheter i både Örebro och Kumla. Jag tänkte både länge och väl på det där med hyreshus och när månaden var över så såg jag en annons i tidningen om ett hyreshus i Hallsberg. Och där satsade jag överskottet, sammanlagt 8000 riksdaler. Resten av köpesumman, 28000 lånade Holger Johansson ut mot att jag skrev på växlar för det beloppet.
- Men affären gick ju tillbaka. Du fick ju 50 kronor av Holger för att låta änkan behålla huset.
- Ja, det fick jag, men det var inte riktigt så. Holger sa att änkan som sålt huset till mig ångrade sig och bara satt och grät. Men saken var den att Kommunen skulle lägga om vägen i Hallsberg, så huset skulle rivs. Änkan fick aldrig tillbaka huset. Holger köpte huset av mig och sålde det sedan till Hallsbergs kommun för ett mycket bättre pris än han gett för det.
- Men hur kunde du då förlora pengar, du hade ju i alla fall fått femtio kronor för att göra tillbaka affären.
- Holger gick till banken med växlarna som jag skrivit på och fick ut sina 28000. Han lovade att lösa in dem sedan. Men när kraven från banken började komma så förstod jag att något var fel.
- Varför polisanmälde du honom inte då?

- Det gjorde jag. Men polisen talade om för mig att på det här sättet lurar man bönder. Och det gick inte att åtala Holger. Jag skulle ha fortsatt med att vara bonde. Det kunde jag, och det gjorde jag bra. Men komma upp mig i fastighetsbranschen var inte för mig. Livet var inte menat så.
- Det tror jag inte på. Livet har ingen mening om man inte skapar den själv.
- Nej, så kanske det är, men nu sitter vi här och filosoferar. Det går inte an. Vi måste hugga i nu om vi skall bli klara idag.

Och det gjorde vi. Vi blev klara framåt femtiden. Vi åkte hem och tvättade av oss sotet och la våra kläder i tvättkorgen. Månen hade redan gått upp och det såg ut som det skulle bli en klar och kall natt mot annandag jul..

Dagarna gick och det började gå mot vår. Det året 1971. Jag började så smått att trivas med mitt avbytarjobb på sågverket. Fast jag visste innerst inne i mig att jag inte tänkte stanna här så värst länge. Efter semestern, någon gång i augusti skulle det vara dags. Då skulle jag kunna leva på mitt företagande. Det var jag säker på. I Mars månad det året började jag annonsera i lokaltidningarna. ”Suzuki och Yamaha till importpris. Köper och byter in beg. mc till bra priser. Lindbergs Motor, Hasselfors.” Tel 0585-44248. Stod det i annonserna. Jag hade nu tagit bort ”sport” i mitt firmanamn. Jag handlade numera bara med motorcyklar och i viss mån med mopeder. Annonserna började ge resultat. Jag tömde snart lagret på de motorcyklar som jag under förra året bytt in. Dem hade jag reparerat under vintern på lediga stunder och nu var de klara för leverans. Kapitalet ökade och jag kunde köpa in nya motorcyklar. De flesta försvann så fort jag fick hem dem. Min återförsäljarrabatt var 18 – 3. Det skall tolkas så att på utpriset så hade jag 18 procents rabatt. Och betalade jag inom 30 dagar så hade jag dessutom 3 procents kassarabatt.

Det var inte lätt att hinna med både sågverksjobbet och företaget. Men eftersom jag hade min företagstelefon hemma hos mor och far, där jag även bodde förstas, så kunde ju mamma svara i min telefon när jag var på sågverksjobbet. Och det gjorde hon. Hon tyckte till och med att det var roligt. Hon sålde en hel del motorcyklar på telefon. Bland annat så sålde hon en Suzuki 500 till Helsingborg. Det var bara det att hon lovade att jag skulle leverera den hem till kunden. Och det gjorde jag. (Mamma visste nog inte var Helsingborg var beläget i förhållande till Hasselfors.) Efter det att jag leverans-servat den nya fina femhundra satte jag en lördag i mitten av maj fart mot Helsingborg med min kompis Perra som sällskap. Han hade köpt en likadan Suzuki av mig några veckor tidigare. På den följde han efter mig. Och på den skulle vi båda åka hem när leveransen var slutförd och jag fått mina 6200 kronor. För det var vad en sådan hoj kostade dåför tiden.

På förmiddan när vi hunnit till Jönköping började det att regna. I Värnamo öste det ned. Mellan Värnamo och Helsingborg tappade jag växelspaken på den nya fina motorcykeln som skulle vara levererad om ett par timmar. Jag blev tvungen att stanna på en P-ficka. Dyblöta som vi var båda två fick vi i alla fall fram en liten tång ur verktygslådan. Den använde jag till att sköta växlingen. Jag fick dra in kopplingsspaken med vänster hand samtidigt som jag böjde mig ned åt höger och med tången i min högra hand la in en högre eller lägre växel. Det du, det var inte alls någon rolig tur till Helsingborg. Det uppstod nästan handgemäng mellan mig och kunden när han förklarade att han inte alls tänkte betala för någon motorcykel som inte var hel. Så växelspaken skruvade jag loss på Perras motorcykel och monterade den snällt på kundens nya finns Suzuki 500. Det slutade trots allt med att jag skötte växlingen sittandes bakpå Perras motorcykel. Han kopplade, styrde och gasade. Hemfärden blev lite vinglig, men vad gör man. Vi övernattade i Värnamo. På en liten campingplats slog vi upp vårt lilla

tvåmanstält. Vi hittade lite granris som vi la under tältgolvet och med en grå presenning på taket till skydd mot regnet sov vi lugnt och skönt hela natten i våra regnblöta underkläder. Solen sken från en klarblå himmel när vi vaknade och vi fortsatte på gott humör vår färd hemåt. Framåt kvällen kom vi hem efter att ha intagit en god lunch bestående av stekt potatis och ägg på restaurangen Vida Vättern. Tänk, det är konstigt vad lite sol och mätta magar kan förändra världen.

Några dagar efter den vådliga färden till Helsingborg sken solen fortfarande och affärerna gick lysande. Jag längtade efter industrisemestern som snart skulle komma. Min semester skulle jag tillbringa på det gamla körartorpet säljandes motorcyklar. Det visste jag. Fast vad som mer skulle hända det visste jag inte. Döden kom som en chock och skulle förändra mycket av mitt liv.

Tragik hos familjen Lindberg

Den fredagen när pappa Georg omkom på sin arbetsplats som det så vackert heter, så hade jag börjat byta av var och en i tur och ordning. Jag började med Gunnar Hallberg, som hade blivit hjälpsägare efter mig. De båda kantarna var jag klar med vid niotiden. Så var det då tid för att byta av pappa, men eftersom jag själv var kaffesugen gick jag ner i fikarummet och tog mig en slurk kaffe och en ostmacka ur min medhavda matsäck. Pappa kunde gott vänta en kvart tyckte jag. Jag fick så småningom ändan ur vagnen och tog trappan upp till sågramarna. Nickade åt ramsågaren Arne innan jag öppnade dörren till landgången ut till den stora barkmaskinen där pappa såg till så att alla stockar blev rena från bark och alla spikstockar blev avrullade innan de transporterades in i såghuset av de starka järnkättingarna. Det var fullt av stockar mellan såghuset och barktrumman där pappa hade sin lilla kur som han kunde värma sig i när snön och kylan bet som hårdast i kinderna på vintern. Pappa hade gjort det riktigt trevligt för sig i den lilla kuren. Han kunde övervaka hela barkningsproceduren genom ett fönster i dörren, så när allt fungerade så kunde han ta igen sig en stund då och då. Men idag var det något konstigt med matningen av stockar till barkmaskinen. Jag tittade in i den lilla kuren, men pappa fanns inte där. Det var tomt på spelet som forslade stockar från timmerupplaget till såghuset. Men var fanns pappa. Jag ropade men fick inget svar. Jag sprang ut på landgången som följde timmerspelet mot timmerupplaget. Då får jag se pappa tjugo meter bort hängandes med överkroppen över timmerspelet. Jag ropar till honom men jag får inget svar. Jag springer fram och griper tag i honom bakifrån och försöker få loss honom från timmerspelet men ryggar tillbaka när mina fingrar sjunker igenom hans bröstorg rakt in i hans inälvor. Då upptäcker jag att jag står och trampar i min pappas blod som fortfarande är varmt. Jag gör ett nytt försök att få min pappa bort från kättingen som hela tiden sargar hans bröst, men jag lyckas naturligtvis inte. Jag springer så fort jag kan in i såghuset och skriker att ”pappa sitter fast, hjälp honom”. Gunnar med flera sågverksgubbar i hämlarna springer fort ut till pappa, men det är ju för sent. Jag fick komma in till Herbert Sjöberg i filkammaren och vänta där. Lund från kontoret kommer och försöker prata med mig, men jag bara storgråter hela tiden. Ut genom fönstret på filkammaren ser jag hur en ambulans kommer och då tror jag fortfarande att pappas liv kan räddas, min pappa, men någon, jag vet inte vem, talar om för mig att Georg är död. Jag ser att ambulansen åker iväg och någon leder mig ner till en taxi som skjutsar mig till vårdcentralen i Laxå. Jag får träffa en doktor som frågar mig vad som hänt. Jag får några piller och sedan skjutsar taxin hem mig till Sandflatan 18 i Hasselfors där min mammas och pappas nyinköpta villa och hem är fullt av familjemedlemmar.

Hemma var det kaos. Mamma låg i sängkammaren och storgrät medan hon krampaktigt kramade pappas kudde., Bo satt bredvid och försökte trösta. Jag vet att jag satte mig vid köksbordet och pratade med Bos fru Inger som också var där och försökte trösta. Stig grät, Kerstin grät hejdlöst, alla grät och gick ut och in i olika rum, ja, hela huset var upp och ned. Jag tog några extra tabletter som jag fått av doktorn och det mesta blev dimmigt.

Begravningen var väldigt fin tyckte jag. Alla pappas arbetskamrater var där, pappas syskon med respektive, mammas syskon med respektive och gamla barndomsvänner till pappa. Träindustriarbetarförbundets avd 119 ställde upp mangrant med standar och Hasselfors kyrka var nästan fullsatt. Två saker betydde mest för mig, att fackföreningen ställde upp mangrant och kom i kortege med fana och standar och att två av mina kompisar, Lasse och Bosse hade skickat en krans med en hälsning med sitt varma deltagande.

Några dagar efter att pappa försvunnit från vår familj så hade jag en upplevelse som kom att förändra mitt liv och ge mig mycket trygghet. Det var först många år efter det att händelsen utspelade sig som jag förstod att dra nytta av den. Det var så att jag låg och sov hemma i mitt rum när jag plötsligt vaknar av att det är någon mer i rummet. Jag slår upp mina ögon och då ser jag pappa sitta bredvid mig och han smeker mig på kinden med sin stora valkiga hand. Jag frågar honom om han inte är död. Han säger då att han nu är på en annan plats och att han har det väldigt bra och att han inte alls har ont någonstans. Jag sträcker upp min ena hand och klappar honom på kinden och jag känner hans millimeterlånga skäggstubb och hans varma kind mot min hand. Sen somnar jag om och sover hela natten lugnt och skönt. Många år efter den händelsen så berättade jag om vad jag varit med om på en psykologilektion på högskolan i Örebro. De förklaringar som jag fick av kursdeltagare och föreläsaren gick ut på att det är vår egen hjärna som lurar oss och att vi ser det vi vill se. Tänk vad lättlurade en del människor kan vara. Nuförtiden vet jag ju att min pappa satt hos mig den natten. Jag är helt säker på det. Den händelsen som utspelade sig då för över snart femtio år sen har betytt mest för mig de senaste sju – åtta åren då jag varit med om liknande händelser och börjat förstå att det finns flera dimensioner av liv och att allt liv som finns inte rymms inom den sfär som vi människor kan se eller ta på utan bara finns där som en aning eller viskning ibland och att det samtidigt är meningen med livet att vi inte skall förstå och veta för mycket.

Tiden som följde efter min pappa Georgs död blev kaotisk, i alla fall för min del. Jag minns att jag gjorde många dumheter. Jag drack mycket och jag och min lillebror Stig vandaliserade en hel del i det lilla samhället. En natt efter en fest på Hasselfors hotell gick jag runt i samhället och slog sönder gatlysen, krossade lysrören vid brukets bensinpumpar och släppte ur luften ur ett stort antal bildäck. Så här i efterhand, snart femtio år senare kan jag förstå att det var en reaktion över min pappa Georgs död. Jag slutade att vandalisera när en före detta jobbkompis till pappa skvallrade för mamma om att det var jag som varit i farten och förstört i samhället. Han sa till och med till mamma att han sett mig åka polisbil. Men det hade jag inte gjort, så jag förstod att han sett i syne. Jag ringde upp honom och frågade var och när han sett mig. Jag sa till honom att jag ville att han skulle komma hem till oss och säga samma saker till mig som han sagt till mamma, och då tvekade han, då blev han osäker och det förstod mamma av vårt samtal och eftersom jag blånekade till allt han sagt att jag gjort så trodde mamma på mej. Det tyckte jag var bra. Jag kom väl plötsligt på att det skulle bli för mycket för henne om jag skulle få böta för vandalisering och hon skulle få skämmas inför befolkningen i Hasselfors för vad hennes son ställt till med. Det fick räcka med pappa Georgs död och sorgen efter honom. Mamma Britta trodde på mig, och jag svor att aldrig göra något liknande igen, och det har jag hållit.

Tänk vilka reaktioner det kan bli efter en människas död. Jag tror inte att jag skulle blivit hjälpt av att åka fast för vandaliseringen, i så fall hade jag nog känt ett ännu större agg mot samhället och fortsatt att vandalisera. Jag kanske hade blivit en riktig värsting. Så bra att mamma trodde på mig. Men gud vad jag mådde dåligt efter den historien, i många år. Jag skulle i alla fall vilja tacka den före detta jobbkompisen till pappa som skvallrade för mamma. Han har en stor del i att jag slutade vandalisera i det lilla samhället Hasselfors. Tack ska du ha!

Livet måste gå vidare, och det gjorde det även för mig. De piller jag fått av doktorn på pappas dödsdag tog snart slut. Annars var de rätt häftiga. Jag kände mig väldigt välmående av dem. Abstinensen var inte så rolig. Hade jag fått fler av pillren så kanske jag låtit vandaliseringen vänta på sig. Vad vet jag. En konstig känsla började göra entré i mitt inre. Det kändes som min bröstorg skulle gå sönder. Det började med konstiga drömmar om att alla som jag kände vände mig ryggen och jag nådde inte fram till dem. Hjärtat började rusa vid konstiga tillfällen. Plötsligt kändes det som jag inte fick luft. Jag tänkte mer och mer på pappa och hur han fastnat i timmerspelet. Hur hans bröstorg slitits sönder av alla rotstockar, sakta men säkert. Jag började fråga mig själv varför jag inte bytt av honom i rätt tid. Då kanske han hade levt nu. Frågorna fick inget svar, men jag lärde mig leva med frågorna och mitt illamående. När det blev för jävligt drack jag några öl, och då försvann mitt illamående för stunden. Det skulle dröja flera år innan mitt illamående hjälpte mig att förändra mitt liv, och det till det bättre, men det är en annan historia som jag får berätta en annan gång.

I alla fall så gick affärerna bra och jag beslöt mig för att ta en välbehövlig semester. Mamma tyckte idén om att jag och Stig tillsammans skulle ta pappas överblivna Opel Rekord 1700 och åka ut i världen. Jag satte en lapp på dörren till min torpstugeaffär om att jag tagit semester och skulle vara tillbaka om en vecka. Fjärde augusti var industrisemestern slut så vi hade en vecka på oss att se oss om i världen. Stig hade ju inte åldern inne för körkort på bil så jag satte mig i ratten en lördagsmorgon och vi styrde mot västkusten. Så småningom närmade vi oss Marstrand och där fanns en fin campingplats vid havet. Här slog vi läger. Vi slog upp vårt tält och kalasade på medhavda mackor och en hela Koskenkorva, inköpt på systembolaget i Hallsberg veckan före, Den 24 juli. Det var den dagen jag fyllde 21 år. Vi blev väldigt fulla. Men det var skönt. Innan vi somnade hade vi pratat mycket om pappa, vi grät och sörjde, men vi vaknade utvilade och livet började så småningom att kännas bättre. Sedan den dagen har min bror Stig och jag haft en mycket nära och bra relation, även om vi kan vara nog så jävliga mot varandra ibland.

I allt kaos som blev till i samband med pappas död så hade jag inte haft ork att ta tjänstledigt eller att säga upp mig från sågverket. Sågverksinspektorn tyckte inte att jag skulle jobba kvar på samma avdelning som pappa förolyckats, utan han erbjöd mig att börja som rotkapare på nykapen. Jag tackade ja, eftersom jag inte mådde bra av att befinna mig i närheten av såghuset. Nykapen låg lite vid sidan av sågverksområdet, ca 200 meter från pappas olycksplats. Jag förstod nu att jag kanske skulle bli sågverksarbetare hela mitt liv. En depression smög sig på mig. Det var bara när jag kunde göra lite affärer eller när jag var påverkad av alkohol som jag mådde lite bättre. Men jag skötte mitt jobb. Affärerna började gå sämre och jag brydde mig inte så mycket. Annonserna i Nerikes-tidningen kom inte in lika ofta och jag vet inte hur det hade slutat om inte kärleken kommit in i mitt liv. Men den kom och räddade mig från många mörka tankar.

Åter till livet.

Jag träffade Gull-Britt första gången på hösten 1971. Tänk vad tiden går. Det är snart femtio år sedan. Det var en mycket märklig dag den dagen och jag minns den klart och tydligt för mig. Det mesta hade väl lagt sig ifråga om sorg, i alla fall ytligt sett. Inombords mådde jag fortfarande lika dåligt. Det var lördagen den tjugotredje oktober 1971. Efter att jag ätit frukost tillsammans med mamma gick hon och jag upp till kyrkogården för att titta till pappas grav. Gravstenen hade satts på plats några dagar tidigare och mamma ville väl göra fint på graven innan snön skulle lägga sig på marken. Vi bodde bara några stenkast från kyrkan nu, så någon biltur var inte att tänka på. I vilket fall som helst så när vi stod där och tittade på hur fint vi ordnat på gravplatsen så såg jag två tjejer gå på vägen nedanför kyrkbacken. En så där hundrafemtio meter bort. Samtidigt fick jag en konstig känsla i kroppen. Känslan sade mig att jag måste få veta vem de där båda tjejerna var. Det var en sådan där konstig känsla som jag bara fått några gånger i livet, den går inte att förklara. Jag såg dem ju inte tydligt, bara silhuetterna. Men den ena av dem hade en lång manchesterkappa som var brun, långt ljust hår, det såg jag. Jag sa till mamma att jag var tvungen att sticka iväg, och hon undrade nog varför jag plötsligt fick så bråttom. Jag halvsprang hem till parkeringen på Rytstigen, som vårt bostadsområde nu hette. Jag stack handen i fickan och fick fram nyckeln till min gamla skabbiga Fiat 2100 dl. Jag fick fart på den gamla skrothögen och kom så småningom ifatt de båda tjejerna utanför brukskontoret. Det visade sig att jag kände den ena av dem, Ing-Marie, hon var nämligen ihop med min kompis Tommy. Den andra hette Gull-Britt och henne hade jag aldrig sett tidigare, men henne blev jag djupt förälskad i. Och är det än idag. Det är konstigt, men när våra blickar möttes kändes det som jag kommit hem. Mitt illamående försvann och det kändes som jag svävade på moln. Lätta ljusa sommarmoln. Tabletterna som jag fått av doktorn vid pappas död kunde hoppa och studsa. Den känsla som det de gav mig var ingenting mot den känsla som jag fick när jag formligen drunknade i Gull-Britts djupblå ögon. Det var som hon sände en kraft och glädje till mig som var så stark att jag visste redan då, att nu var jag hemma för hela livet. Och så skulle det bli. Och så har det blivit. Tänk ändå vad det är härligt att leva.

Nedan en dikt som jag skrivit och tonsatt till Gullan:

Jag tittar över ängarna och ler.
Jag blir glad över vad jag ser.
Kullarna och stugorna.
Längre bort de höga furorna.

Refr: Här ska du och jag vi två.
Hand i hand tillsammans gå.
Du och jag min lilla vän.
Du och jag min lilla vän.

Jag önskar att jag kunde se.
Långt bort, ja mycket längre.
Jag ibland till Gud brukar be.
Att min syn ej ska bli trängre.

Refr: Här ska.....
.....
.....
.....

Allt omkring mig det är liv.
Och det slår mig ibland.
Att han kan den store gud.
Gjort allt detta med sin hand.

Refr: Här ska.....
.....
.....
.....

Jag skrev den en morgon när jag satt på trappen till Hans i Backens torpstuga och tittade ut över ängarna. Jag hade nyss träffat min Gull-Britt och hon och jag hade övernattat

tillsammans i den gamla torpstugan. Gull-Britt låg fortfarande och sov och jag tog gitarren och satte mig på trappan och diktade.

EPILOG

Hur gick det sedan för mig och min Gull-Britt. Jag ville ju bort från Sågverket och Hasselfors Bruk. Jodå, det tog några år men till slut så lyckades jag med min hustrus hjälp. Så här när jag tittar tillbaka på mitt liv så kan jag se att jag lyckats riktigt bra. Det har snart gått femtio år sedan jag träffade Gull-Britt, eller Gullan som jag kallar henne ibland. När hon gått ut gymnasiet och fyllt arton år flyttade vi ihop i en lägenhet i Kvarngården i Hasselfors. Jag jobbade kvar på sågen efter att ha lagt slutat med min verksamhet som egen företagare och Gull-Britt fick också helt naturligt jobb på sågverket även hon. För så var det på Hasselfors Bruk.

1975 fick vi vårt första barn, Carolina och 1979 föddes Daniel. Det året läste jag in min grundskolekompetens i Laxå centralskola. Jag fick utbildningsbidrag efter att jag blivit sjuk i panikångest av mitt jobb på sågverket hösten 1977. Läkaren jag träffade på akutmottagningen i Karlskoga skrev ett intyg om att jag snarast måste byta arbete p.g.a. vantrivsel. I februari 1976 dog mamma på lungkliniken i Adolfsberg. Hon hade fått lungcancer trots att hon aldrig rökt. Inget av våra barn fick träffa sina farföräldrar förutom Carolina som var drygt 3 månader gammal när mamma dog. Mamma hälsade på oss en gång när hon hade permission från lungkliniken och jag tog ett kort på mamma när hon satt med Carolina i knäet. Det mötet är ju inget som Carolina minns men för mig har det i alla fall betytt en hel del.

I oktober 1977, närmare bestämt den 22 oktober gifte Gull-Britt och jag oss i Nysunds Kyrka i Åtorp. Här ett bröllopsfoto.

1986 föddes vårt tredje barn Emilie. Både Gull-Britt och jag läste då på Högskolan i Örebro till Socionomer. Vi bodde i Svartå i en villa och hade börjat ta emot familjehemsplacerade barn och ungdomar.

Januari 1989 tog vi vår socionomexamen och Gull-Britt började jobba som socialsekreterare i Degerfors och jag som fältassistent i Örebro kommun efter en kort tid som handläggare på Invandrarverket.

1997 startade jag min enskilda firma "EB-Konsult". Jag började min andra företagaresresa nu som konsult inom socialt arbete. 2001 sa Gull-Britt upp sig från sitt jobb och vi jobbade nu tillsammans som egna företagare.

2003 föddes vårt första barnbarn Hedvig nästan samtidigt som min bror Bo avled. Han hade en elakartad hjärntumör som upptäcktes ca ett halvår innan han dog.

2007 ombildade vi den enskilda firman till AB och nu jobbar vi tillsammans med våra tre vuxna barn och har vår ekonomi tryggad.

Det tog några år för mig att hitta vägen från Hasselfors Bruk och sågverket. Vägen har varit lång och krokig även efter att vi båda slutat på sågverket och flyttat från Hasselfors. Men så här i efterhand så är jag mycket nöjd med mitt liv. Jag har haft tur som träffade Gullan och att vi fick våra barn som vi nu har fina relationer med och att de gett oss fyra barnbarn.

2015 flyttade Gull-Britt och jag tillbaka till Hasselfors och Kvarngården där vi bodde som nyförälskade i 2 r.o.k. 1974. Vi flyttade tillbaka från Stockholm där vi bott i nästan tio år. Tiden efter att jag fick min panikångestattack och vi flyttat till Svartå hade jag svårt känslomässigt att ens besöka Hasselfors. Min uppväxtort förföljde mig som en farlig demon under många år. Att vi flyttade tillbaka var väl ett litet under som jag först nu kan förstå. Åren går och i mitt undermedvetna har jag väl bearbetat tiden och ångesten som jag kände för arbetet på sågverket och min pappas tragiska död. Frågan om han fortfarande hade levt om jag bytt av honom i rätt tid har malt i mig under många år men den frågan känns nu avklarad och jag ger mig ingen skuld för hans död längre.

Nu när både Gull-Britt och jag gått ned i arbetstid har vi tid för att bygga på vår relation och ta omsorg om varandra. Vi har en liten lägenhet på Solkusten i Spanien och kan vistas där under vinterhalvåret och ta till oss våren, sommaren och den sköna hösten i ett litet samhälle som skänkt oss möjlighet till att mötas den första gången och låta kärlek uppstå för snart femtio år sedan. Tillsammans har vi lyckats riktigt bra.

Hasselfors Kvarngården Februari 2020

Börje Lindberg